

โครงการยุววิจัยเศรษฐกิจชุมชนฉบับสมบูรณ์ ปี 2552

โครงการ อาชีพการเกษตรหนึ่งตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

อาจารย์ที่ปรึกษา นางกาญจนาภรณ์ อุบลมุก

โรงเรียน ระโนด

1. นางสาว กนกวรรณ จันทร์ส่ง
2. นางสาว นิสาชล ชูแก้ว
3. นางสาว มาลีณี ชูทอง

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชุดโครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ 5 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง”

โครงการยววิจัยเศรษฐกิจชุมชนฉบับสมบูรณ์ ปี 2552

โครงการ อาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

อาจารย์ที่ปรึกษา นางกาญจนภรณ์ อุปถัมภ์

โรงเรียน ระโนด

1. นางสาว กนกวรรณ จันทร์สง

2. นางสาว นิสาชล ชูแก้ว

3. นางสาว มาลินี ชูทอง

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชุดโครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ 5 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง”

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์	1
ขอบเขตการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	23
บทที่ 4 ผลการศึกษา	24
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	36
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

ชื่อโครงการ โครงการอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ผู้รายงาน นางกาญจนาภรณ์ อุปถัมภ์ และคณะนักเรียน

สถานศึกษา โรงเรียนระโนด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

ปีที่ทำการรายงาน ปี 2552

บทคัดย่อ

การรายงานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระบวนการแกะรูปหนังตะลุง เพื่อศึกษาด้านทุน ผลการตอบแทนของการประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุง เปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ของประชากรตำบลตะเครียะ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา และตำบลพางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารจากอินเทอร์เน็ต

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงทั้งที่ตำบลตะเครียะ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา และตำบลพางตุง จังหวัดพัทลุง ประกอบอาชีพเหล่านั้นทำงานด้วยใจรัก ชื่นชอบและจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษจึงไม่คำนึงถึงด้านเศรษฐกิจมากนัก ผู้ประกอบการหวังเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมากกว่าแต่อย่างไรก็ดี อาชีพ การแกะรูปหนังตะลุงนี้ประกอบการก็ภูมิใจและสินค้าที่ขายได้ก็อยู่ในระดับดีและดำรงอยู่ได้เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น

ส่วนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่แฝงอยู่กับอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงนั้น ผู้รายงานได้ทราบลำดับขั้นตอนและกระบวนการการแกะรูปหนังตะลุงและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาชีพที่ควรส่งเสริมและสืบทอดให้คงอยู่

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อรักษา ศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ ฉบับนี้สมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือและคำแนะนำเป็นอย่างดีจาก ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีอาชีพแกะหนังตะลุงและผู้ให้คำปรึกษาทุกท่าน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณ นายศิริภรณ์ ผดุมก มีอาชีพแกะรูปหนังตะลุง สถานที่แกะรูปหนังตะลุง ต.ตะเคียน อ.ระโนด จ.สงขลา ที่ให้คำแนะนำปรึกษาในการออกสัมภาษณ์ลงพื้นที่ ตลอดจน การสอนวิธีการทำรูปหนังตะลุงและด้านการตลาดในการส่งออก

ขอขอบคุณ นายจิรวัฒน์ ดวงมณี มีอาชีพแกะรูปหนังตะลุงเป็นอาชีพเสริมสถานที่แกะรูปหนังตะลุง ต.ตะเคียน อ.ระโนด จ.สงขลา ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาในด้านการตลาดและส่งออก

ขอขอบคุณ นายสุรศักดิ์ สาริบุตร และ นายเจริญ สาริบุตร มีอาชีพแกะหนังตะลุง สถานที่แกะหนังตะลุง ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ที่ให้คำแนะนำในด้านการจัดกลุ่มสมาชิกในการ จัดตั้งชมรม โดยมี 15 ครัวเรือน และให้คำปรึกษาด้านการตลาด – ส่งออก ในเทศกาลต่างๆตลอด จนถึงความสัมพันธ์ของรูปว่ามีความหมายอย่างไร

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการวิทยาลัย รัตนสุนธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนระโนดอำเภอรโนด จังหวัดสงขลาที่ให้การสนับสนุน และขอขอบคุณ คุณครูกาญจนาภรณ์ อุปถัมภ์ ที่ให้คำปรึกษา ร่วมคิดร่วมทำ สนับสนุนและส่งเสริมให้โครงการยุววิจัย อาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ภาคใต้ของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมาถึงสุดเขตแดนใต้สุด ณ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา รวม 14 จังหวัด ประชาชนต่างนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ หรือ อิสลาม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีประเพณีวัฒนธรรมและศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของแต่ละกลุ่มคน เช่น การแสดงซิดะลิเกปาของคนไทยมุสลิม มโนราห์ หนังตะลุง ซึ่งนับว่าเป็นการแสดงที่บ่งบอกถึงความรู้ ความสามารถล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาที่ฉลาดเฉลียวของคนภาคใต้ โดยเฉพาะหนังตะลุง เป็นศิลปะที่มีคุณค่าเด่นชัดทั้งประเพณี วัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของกลุ่มคน นอกจากนี้การแกะรูปหนังตะลุงยังป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตควบคู่กับการแสดงหนังตะลุงภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และ ทั้งยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

การแกะรูปหนังตะลุง เป็นงานหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ทำโดยร่างแบบบนผืนหนังเป็นรูปต่าง ๆ แล้วฉลุระบายสีรูปหนังมี 2 ประเภทคือ สำหรับใช้เซดเล่นหนังตะลุงประเภทหนึ่งและสำหรับตกแต่งฝาผนังอาคารบ้านเรือนอีกประเภทหนึ่ง

จะเห็นว่าอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเป็นอาชีพที่ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้อยู่กับคนไทยตลอดไป เนื่องจากอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษช้านานแล้วและยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไม่ว่าจะเป็นการแสดงหนังตะลุงให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลินหรือเพื่อการเก็บเงิน หรือการแกะรูปหนังตะลุงเพื่อขายเป็นของที่ระลึกและประดับบ้านซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่บุคคลหรือชุมชนที่ประกอบอาชีพนี้พอสมควรและทำให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและผู้สืบทอด ผู้ศึกษาเห็นความสำคัญและต้องการให้อาชีพการแกะรูปหนังตะลุงคงอยู่ตลอดไปจึงได้ศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแกะรูปหนังตะลุง และศึกษาด้นทุน ผลตอบแทนของการประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงจึงได้ทำการศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแกะรูปหนังตะลุง
2. เพื่อศึกษาด้นทุนผลตอบแทนของการประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

- 1) การแกะรูปหนังตะลุง ตำบลบ้านใหม่ ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
- 2) แนวทางการพัฒนาการแกะรูปหนังตะลุง ตำบลบ้านใหม่ ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยเฉพาะ 2 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง

ประโยชน์ของการวิจัย

- 1.ทราบผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุง
- 2.นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแกะรูปหนังตะลุง เกิดความภาคภูมิใจและวางแผนในภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้จัดทำได้นำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ศึกษา ได้ศึกษาจากตำรา เอกสาร โดยจะกล่าวตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ประวัติพื้นฐานของชุมชนที่ศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแกะรูปหนังตะลุง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับขนมนิยมในการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม
4. ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง
5. การแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

1. ประวัติพื้นฐานของชุมชนที่ศึกษา

ประวัติความเป็นมา ต.บ้านใหม่

การก่อตัวของแหล่งชุมชนตำบลบ้านใหม่จะเริ่มปีใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่สันนิษฐานว่าคงจะมีมาก่อนปี พ.ศ.2470 โดยประชาชนส่วนใหญ่รวมกันตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ที่เรียกว่า โลกคราม และศาลาธรรม พื้นที่สองแห่งนี้อยู่ห่างกันประมาณ 5 ก.ม. ติดต่อกันค่อนข้างลำบาก ต่อมาประชาชนกลุ่มหนึ่งอพยพมาใหม่ จึงเกิดแหล่งชุมชนขึ้นใหม่ ซึ่งประชาชนเรียกว่า "บ้านใหม่" ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นชื่อตำบล ซึ่งมี 7 หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันได้ขยายเป็น 9 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของตำบล

เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมขัง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

อาณาเขตตำบล

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลแดนสงวน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลระโนด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลท่าบอน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลตะเครียะ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 4,055 คน และจำนวนหลังคาเรือน 960 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

- อาชีพหลัก ทำนา
- อาชีพเสริม ค้าขาย/รับจ้าง

ประวัติความเป็นมา ต.ตะเคียน

ตำบลตะเคียน คำว่า "ตะเคียน" มาจาก (ตามที่คนเฒ่าคนแก่หรือชุมชนเล่าต่อกันมา) เป็นชื่อไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็ง ลำต้นใหญ่ ใบหนา กว้าง ชื่อว่า "ต้นเถียง" และได้แผลงมาเป็น "ตะเคียน" ซึ่งตำบลตะเคียนในปัจจุบันนี้ต้นไม้นี้ชนิดนี้ได้สูญพันธุ์ไปแล้ว ต่อมาตำบลตะเคียนได้แบ่งออกเป็น 2 ตำบล คือ 1.ตำบลบ้านขาว 2.ตำบลตะเคียน

สภาพทั่วไปของตำบล

เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 4,527 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,380 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

- อาชีพหลัก ทำนา
- อาชีพเสริม รับจ้าง

ประวัติความเป็นมา ต.พนางตุง

ในพื้นที่มีควนพนางตุง ซึ่งแปลว่า เนินผู้หญิงล้ม โดย ควนแปลว่า เนิน, พนาง มาจากคำว่า พระนาง, ตุง แปลว่า ล้ม มีตำนานว่ามีผู้หญิงมาล้มแล้วกลายเป็นเนิน ซึ่งปัจจุบันเมื่อมองที่เนินนี้จะเห็นเป็นรูปผู้หญิงล้ม ปัจจุบันตำบลพนางตุง ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอควนขนุน ประกอบไปด้วย 11 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหัวลาน บ้านทะเลน้อย บ้านควนพนางตุง บ้านชายคลอง บ้านท่าช้าง บ้านไสกลิ้ง บ้านค่าย บ้านไทรงาม บ้านปากคลองเก่า บ้านธรรมเถียร บ้านหัวหรั่ง

สภาพทั่วไปของตำบล

ตั้งอยู่ติดกับทะเลน้อยที่บริเวณ หมู่ 2 บ้านทะเลน้อย มีฝนตกสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยตำบลนี้เป็นตำบลที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดในอำเภอควนขนุน

อาณาเขตตำบล

- ทิศเหนือ ติดกับ อบต.ทะเลน้อย ,อบต.แหลมโดนค อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
- ทิศใต้ ติดกับ อบต.ชัยบุรี ,อบต.ลำปำ อ.เมือง จ.พัทลุง
- ทิศตะวันออก ติดกับ ทะเลสาบสงขลา,อบต.บ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- ทิศตะวันตก ติดกับ อบต.ปิ่นเต ,อบต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 10,034 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,733 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

ทำสวนยางพารา และโดยมากผู้ชายจะมีการทำการประมง ส่วนผู้หญิงจะทำหัตถกรรมจากกระดูก

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปหนังตะลุง

2.1 แกะรูปหนัง

รูปหนัง เป็นงานศิลปหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ทำโดยร่างแบบบนผืนหนังเป็นรูปต่างๆ แล้วฉลุระบายสีรูปหนังมี 2 ประเภท คือ

รูปสำหรับเชิดเล่นหนังตะลุง มีเอกลักษณ์เหมือนกันทุกคณะคือแสดงลักษณะด้านข้าง แขนส่วนหลังจะติดกับลำตัวเคลื่อนไหวไม่ได้ แขนส่วนหน้าจะแยกเป็น 3 ตอนตรงหัวไหล่ ข้อศอกและข้อมือ แตร้อยหมู่ให้ทั้ง 3 ตอนเชื่อมต่อกันและเคลื่อนไหวได้สะดวกปลายแขนผูกไม้สำหรับเชิดออกจอ หนังตะลุงคณะหนึ่งๆ มีรูปประมาณ 120-200 ประกอบด้วยรูปสำคัญที่ทุกคณะจำเป็นต้องมี ได้แก่ ฤๅษี พระอิศวร ปราชญ์บาท เจ้าเมือง พระ นาง ยักษ์ พระอินทร์ พวกหนึ่ง และรูปกากซึ่งเป็นตัวไพร่และรูปเบ็ดเตล็ดตามความจำเป็นที่แต่ละคณะต้องใช้ได้แก่ รูปตลก(เสนา) โจร ไพรสามัญอื่นๆ ต้นไม้ สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ อีกพวกหนึ่ง

การแกะรูปสำหรับเชิด ไม่เน้นความประณีตมากนักแต่ต้องให้เด่นทางรูปทรงและสีสัน เมื่อออกทาบกับจอผ้าขาวแล้วเด่นสะดุดตา กรรมวิธีการทำรูปหนังแบบพื้นบ้านจะเริ่มจากการเลือกหนัง ส่วนใหญ่นิยมใช้หนังวัว หนังควายเพราะเมื่อฟอกแล้วจะโปร่งแสงมาก ความหนาบางพอเหมาะ คงรูปทรงและสปริงตัวได้ดีเมื่อเชิดออกจอ ส่วนหนังสัตว์อื่นพอมิบัง เช่น หนังเสือ หนังหมี หนังค่าง ฯลฯ แต่ไม่นิยมเพราะค่อนข้างทึบแสง หนังเหล่านี้ช่างจะนำไปจึงให้แห้งชุดลอกเนื้อเยื่อด้านในออก แล้วนำแช่กรดน้ำส้มชูดขนออกผึ่งแดดแห้งสนิทแล้วนำมาร่างแบบบนผืนหนังเสร็จแล้วจึงแกะตามแบบที่ร่างไว้ นั้น โดยแกะเดินเส้นด้วยมีดขุดและฉลุด้วยมีดหรือตุ้ดคู่แบบต่างๆ เสร็จแล้วใช้หมึกสีระบาย และเอาลงน้ำมันชักเงาทับอีกทีหนึ่ง(ดู แกะรูปหนัง)

รูปหนังตะลุงยุคแรกๆ มีลักษณะอย่างไรไม่มีหลักฐานวัตถุที่หลงเหลืออยู่ทราบเพียงคำบอกเล่าว่าตัวหนังมีขนาดใหญ่กว่าปัจจุบันมาก เป็นรูปขาวดำ ส่วนรูปที่หลงเหลืออยู่ที่เก่าที่สุดพบที่โรงเรียนบ้านห้วยพระ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (ขณะนี้เก็บที่ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช) มีอายุประมาณ 150 ปีลักษณะรูปมีขนาดโตหน้าตาคล้ายหนังใหญ่ ตัวสำคัญ เช่น พระ,นาง,ยักษ์ เหยียบนาครทุกตัวและเป็นรูประบายสีแล้วรูปชุดนี้มีความงามทั้งรูปทรงลวดลายการฉลุและการให้สีแสดงว่าเป็นงานที่พัฒนามาแล้วเป็นเวลานานพอสมควร ซึ่งนั่นย่อมแสดงถึงเค้ารอยความเก่าแก่ของหัตถกรรมประเภทนี้รูปหนังสมัยถัดมามีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ จนเล็กที่สุดในสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ตัวพระสูงราว 14 นิ้วเท่านั้น และจากนั้นมารูปค่อยโตขึ้นอีก ดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ลักษณะตัวหนังตะลุงตัว “นุค” (มนุษย์ บางท้องถิ่นหมายถึงรูปมนุษย์ที่เป็นชายหนุ่ม) จะกะให้เหมือนจริงมากที่สุดติดกับรูปหนังขาวที่ดูหน้าตาแปลกพิสดารต่างจากมนุษย์ แต่รูปหนังตะลุงยิ่งเหมือนชนิดลึกลับยิ่งวิเศษ การแต่งกายของตัวหนังคือส่วนที่ถอดแบบออกมาจากสังคมอย่างเห็นได้ชัดยุคสมัยใดสังคมนิยมแฟชั่นอย่างไร รูปหนังก็กะให้แต่งกายอย่างนั้น เช่น ก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 ตัวพระแต่งอย่างกษัตริย์โบราณ สวมมงกุฎทรงสูง ตัวนางแต่งอย่างกษัตริย์ตัวไพร่จะไม่สวมเสื้อ สมัยรัชกาลที่ 6 ตัวพระบางส่วนแต่งสากลอย่างยุโรป บางส่วนนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อราชปะแตน สมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นสมัยสร้างวัฒนธรรมใหม่ ตัวพระแต่งสากลสวมหมวก ถ้าเป็นกษัตริย์จะทรงมงกุฎยอดเดียว หรือทรงพระมาลาขนนกอย่างนายทหารยุโรป ดิดสายสะพาย ตัวนางนุ่งสเกิร์ต สมัยปัจจุบันก็หมุนไปตามแฟชั่น ยุคสตรีนิยมกระโปรงสั้น รูปหนังก็นุ่งสั้น สตรีเกล้าผมมวย รูปหนังก็เกล้าผมมวย นอกจากนี้รูปหนังยังกะขึ้นตามนิยายหรือเรื่องที่นิยมยกขึ้นแสดง เช่น ถ้าตัวเอกเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ก็ต้องกะรูปตัวพระให้สวมเครื่องแบบตำรวจตระเวนชายแดน เสนารับใช้เดิมอย่างสี่แก้ว ยอดทอง เท่ง หนู่น้อย ต้องแต่งชุด อ.ส.เป็นต้น

รูปตกรหนังตะลุงมีที่มาจากรูปอื่นๆ กล่าวคือรูปอื่นๆเช่น พระ,นาง,ยักษ์ ฯลฯ กะขึ้นโดยกำหนดลักษณะหน้าตาจากความนึกคิด และอาศัยรูปแบบที่เคยกะสืบกันมาเป็นแบบฉบับแต่รูปตกรกะขึ้นโดยเลียนแบบจากคนจริงๆ คือเมื่อนายหนังเห็นว่าใครมีลักษณะรูปร่างหน้าตา กิริยาจาแปลกกว่าคนทั่วไป ทั้งเป็นคนตลกคะนอง ใครจะได้เป็นแบบกะเป็นรูปตกรขึ้นเล่นในคณะ ก็ขออนุญาตจากบุคคลผู้นั้นเรียกว่า “การขอรูป” ถ้าได้รับอนุญาตก็ทำพิธีขอมาต่อผู้เป็นต้นแบบแล้วกะรูปขึ้นเล่น รูปที่กะขึ้นนอกจากจะต้องให้ใกล้เคียงต้นฉบับในด้านรูปร่างหน้าตาแล้ว ยังต้องเลียนแบบอุปนิสัยใจคอให้ได้ด้วย ตัวอย่างที่มาของตัวตลกดังกล่าวมานี้ เช่น สะหม้อ เป็นรูปที่หนังกัน บ้านน้ำกระจาย อำเภอเมืองสงขลา ขอรูปมาจากชาวไทยมุสลิมคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุตรของโต๊ะอีโชะ บ้านสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา บุคคลผู้นี้มีลักษณะหลังโกง มีโหนกคอ คางย้อย รูปร่างผอมสูง แต่ล่งพุง เป็นคนชอบตลกคะนอง ชอบวิจารณ์ผู้อื่น มีความ

มั่นใจในตนเอง พูดยาแบบขวานผ่าซาก และคุณัน เมื่อจะแกะรูปและใช้รูปนี้แสดงก็ต้องทำให้
ใกล้เคียงต้นแบบที่สุด

รูปหนังตะลุงบางตัว นายหนังต้องการให้ขลังศักดิ์สิทธิ์ การทำต้องทำเป็นพิเศษ
เริ่มจากเลือกหนังให้ได้คุณสมบัติที่ต้องการ เช่น รูปฤๅษีต้องใช้หนังเสือ ถ้าเป็นหนังวัวต้องเป็นวัว
ที่มีลักษณะดีเยี่ยงโคอุสุภราชของพระอิศวร คือ “ตีนด่าง หางดอก นอกพาดผ้า หน้าใบโพ” รูป
ตลกใช้หนังหมี หนังควายขาว หนังสัตว์ที่ตายโดยพิสดาร เช่น ฟาผ่าตาย ถ้าจะให้ลุ่มยังขึ้นก็ใช้
หนังจากชิ้นส่วนของร่างกายของบุคคลที่เคารพนับถือ หรือคนที่มีลักษณะพิเศษ เอามาประกอบ
กับหนังสัตว์ แกะเป็นรูปตามต้องการ เช่น “อิทองคำ” ของหนังเอี่ยม จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใช้หนังเท้าของภรรยาประกอบหนังสัตว์ “ขวัญเมือง” ของหนังจันทร์แก้ว (หนังสามเปียบ) ใช้หนัง
เท้าของเจ้าอาวาสที่หนังจันทร์แก้วไปเป็นศิษย์มาทำเป็นปากล่าง “สี่แก้ว” ของหนังกรายเผ่า
จังหวัดกระบี่ ใช้หนังเท้าของบิดาประกอบหนังสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่า หนังสัตว์
บางอย่างถ้านำมาแกะรูปจะเป็นอัปมงคล จึงต้องระวังไม่ให้ผลอดิดปนมาได้ เช่น หนังฟาน
(อีเก้ง) ในขั้นตอนของการแกะต้องแกะจากส่วนเท้าหรือลำตัวขึ้นสู่ส่วนหัวของรูป เพื่อต้องการเอา
เคล็ดว่า “ก้าวสู่ความสูงส่งหรือขึ้นยอด” จะแกะจากบนลงล่างไม่ได้ เริ่มแกะต้องบริกรรมคาถา
เบิกตา เบิกปาก บางช่วงจะตั้งนะโม ชุมนุมเทวดา กล่าวบทธรรมสาร กล่าวโองการสิทธิการิยะ
เป็นต้น ทั้งหมดทั้งสิ้นเพื่อสร้างชีวิตวิญญาณให้แก่รูป รูปเหล่านี้ถ้าต้องการให้เป็นรูปครูเพื่อไว้
บูชาซึ่งนิยมทำเป็นรูปฤๅษี จะต้องเก็บเป็นพิเศษ เช่น ใส่ถุง ปิดทอง จะวางปนกับรูปทั่วไปไม่ได้
เวลาแสดงที่ใดจะแขวนไว้ยอดเสาตรงมุมจอด้านขวา

รูปหนังตะลุง แม้จะเป็นหนังสัตว์แกะระบายสี แต่เชื่อกันว่าเมื่อได้ผูกดပ် (ไม้
หนีบรูป) และใช้แสดงแล้วย่อมมีคุณสมบัติพิเศษกว่ารูปหนังอย่างธรรมดาๆคือรูปทุกตัวได้ผ่าน
การ เบิกปาก เบิกหู เบิกตา เสกน้ำลายอาภาสขบวิญญูณรูป จึงเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง
การเก็บรักษา ตั้งวางจึงต้องถูกลักษณะ เช่นเมื่อเก็บเข้าแผง รูปที่มีศักดิ์สูงจะต้องวางไว้ข้างบน จะ
วางแผงรูปให้รูปหันหัวลงไม่ได้ วางแผงรูปไว้ปลายเท้าภายในห้องนอนไม่ได้ ฯลฯ ถ้าทำผิด
ลักษณะอาจได้รับการลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ถูกรูปตลกหลอกหลอนจนขวัญเสีย ล้มป่วย
กระเสาะกระแสะ รักษาหายไม่ขาด ตรงกันข้ามถ้าปฏิบัติถูกต้องรูปบางตัวอาจให้คุณ เช่น สี่
แก้วของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ หนังสุชาติเล่าว่า เมื่อตกกลางคืนจะแปลงรูป
เป็นคนออกตระเวนไปรอบบ้าน ช่วยพิทักษ์ทรัพย์สินมิให้ถูกขโมย และขโมยเคยตกใจมาหลาย
ครั้งแล้ว

รูปหนังสำหรับตกแต่งฝาผนังอาคารบ้านเรือน เป็นรูปที่แกะขึ้นด้วยความ
ประณีต อาจเป็นรูปเดี่ยวอย่างรูปที่ใช้เล่นหนังตะลุง หรือ “รูปจับ” ซึ่งแกะหลายรูปในหนังสือ
เดียวกันอย่างหนึ่งใหญ่ก็ได้ รูปทุกตัวจะแกะให้แขนทั้งสองติดกับลำตัว กรรมวิธีทำรูปประเภทนี้
ก็ไม่ต่างไปจากประเภทแรก แต่ไม่มีความเชื่อใดๆเข้าไปเกี่ยวข้อง รูปที่นิยมแกะส่วนมากคือ รูป

พระ นาง หนูมาน ยักษ์ และนางฟ้า เป็นรูปลงสีดำทั้งรูป ชนิดที่ระบายหลากสีมีน้อย เพราะเมื่อเข้ากรอบซึ่งมีพื้นสีขาวแล้วจะไม่เด่นเท่ารูปดำที่สีตัดกันได้ชัดมาก นอกจากนี้ยังมีการแกะรูปทั้งขนคือ ไม่ขูดขนออกจากผืนหนัง ซึ่งนิยมแกะรูปหนูมานเป็นส่วนใหญ่ รูปทั้งขนจะอวดด้านมีขน การแกะจึงต้องระวังไม่ให้ขนขาด และไม่ต้องลงสีแต่อย่างใด

ปัจจุบัน รูปหนังที่แกะขึ้นเพื่อใช้แสดงมีไม่มากนัก เพราะจำนวนคณะหนังตะลุงดูเหมือนจะไม่เพิ่มขึ้น หนังตะลุงคณะหนึ่งๆเมื่อมีรูปหนังสักชุดก็ใช้แสดงไปได้นานปี จะแกะเพิ่มบ้างก็เพียงบางส่วนน้อย การแกะรูปหนังส่วนใหญ่ จึงทำเพื่อใช้ประดับตกแต่ง และทำเป็นเชิงพาณิชย์มากกว่าเพื่อนันทนาการ(อ.น.)

การแกะรูปหนัง เป็นงานหัตถกรรมที่มีสืบมาแต่อดีตควบคู่กับการเล่นหนังตะลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา เป็นแหล่งที่มีการประกอบหัตถกรรมประเภทนี้มากที่สุด ปัจจุบันประมาณว่ามีช่างแกะรูปหนังทั้ง ๓ จังหวัดนี้รวมกันไม่น้อยกว่า ๑๕๐ คน บางท้องถิ่นอย่างเช่น หมู่ที่ ๕ ตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการประกอบการเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนหลายครัวเรือนแต่เดิมการแกะรูปหนังจะทำเฉพาะรูปสำหรับเชิดในการเล่นหนังตะลุงเท่านั้น ช่างแกะรูปหนังจึงมีไม่มากทำกันในวงแคบและด้วยใจรักหนังตะลุงเป็นหลัก แต่ระยะหลังคือประมาณ ๓๐ ปีที่ผ่านมา ได้มีผู้คิดนำเอากระดาดงูปูนซีเมนต์มาแกะระบายสีเป็นรูปหนังตะลุงออกจำหน่ายตามตลาดนัดและงานเทศกาลต่างๆ ครั้นช่างแกะหนังเห็นว่าขายดี จึงหันมาแกะรูปหนังด้วยหนังจริงๆ ออกจำหน่ายเป็นเชิงพาณิชย์ ด้านรูปแบบก็ค่อยพัฒนากว้างขวางขึ้น คือแทนที่จะแกะรูปหนังเชิดเพียงอย่างเดียวก็คิดแกะเป็นรูปจับและรูปหนังใหญ่เพื่อใช้เป็นเครื่องตกแต่งฝาผนังอาคารบ้านเรือน ยิ่งในช่วงหลัง พ.ศ.๒๕๑๐ รูปหนังสำหรับตกแต่งเป็นที่ต้องการของชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง จึงมีผู้หันมาประกอบหัตถกรรมแกะรูปหนังมากขึ้นช่างหลายคนได้พัฒนาฝีมือจนผลงานมีคุณค่าสูงส่งทางศิลปะมีช่างสุชาติ ทรัพย์สิน ช่างเจริญ เมธารินทร์ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ช่างอิม จันทรชุม อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นต้น งานแกะรูปหนัง ไม่ว่าจะเป็นรูปหนังตะลุงสำหรับเชิดหรือรูปสำหรับประดับตกแต่ง มีกรรมวิธีและขั้นตอนดำเนินการเหมือนกันดังนี้ ในการเตรียมหนัง ช่างจะนำหนังสดๆ ที่เพิ่งชำแหละมาใหม่ๆ มาล้างกับกรอบไม้สี่เหลี่ยม โดยใช้เชือกหรือลวดคึงหนังทุกด้านให้ตึงใช้มีดตัดเนื้อเยื่อและพังศีตของหนังด้านในออกตากหนังทิ้งไว้ ๒-๓ วัน เมื่อหนังแห้งสนิทแล้วจึงแก้ออกจากกรอบไม้ นำมาฟอก วิธีฟอกหนังสมัยก่อนทำได้หลายแบบ เช่น แช่หนังในน้ำหมักผลมะเฟือง ใบส้มป่อย ใบชะมวง หรือส้มอื่นๆ และแช่หนังในน้ำหมักเนื้อสับปะรด เป็นต้น

1.2 ขั้นตอนการแกะรูปหนัง

ขั้นเตรียมหนัง หนังสัตว์ที่ช่างนิยมนำมาแกะรูปหนังมี ๒ อย่าง คือ หนังวัวและหนังควาย เพราะหนังมีความหนาพอเหมาะ เหนียวทนทาน เมื่อฟอกแล้วจะโปร่งแสง ครั้นระบายสีและนำออกเช็ดบนจอ (สำหรับหนังตะลุง) จะให้สีสดใสสวยงาม ดูโปร่ง ไม่มีดทับ อีกอย่างหนึ่งหนังวัว หนังควายไม่บิดงอหรือพับง่ายๆ เมื่อออกเช็ดจึงบังคับการเคลื่อนไหวให้ ตัวหนังแสดงอิริยาบถได้ดี และสมจริง สำหรับหนังสัตว์อื่นๆ เช่นหนังค่าง หนังอีเก้ง หนังหมี หนังเสือ ฯลฯ ก็ใช้แกะรูปหนังได้แต่หนังสัตว์พวกนี้ค่อนข้างจะทึบแสง ช่างจึงใช้แกะรูปที่ไม่ต้องการโชว์ลายแกะสลักและสีสันของตัวหนัง เช่น รูปตลก และรูปกากทั้งหลาย การหมักจะใช้เวลา ๓-๔ วัน ให้กรดจากน้ำหมักกัดหนังให้ขาวและหนังนุ่มคืนสภาพเหมือนหนังสดๆ จากนั้นจึงนำหนังมาล้างเพื่อขูดขนออก วิธีฟอกหนังทั้งสองแบบ แบบที่หมักน้ำสับประรดลงทุนสูงกว่าแต่สะดวกและรวดเร็ว เพราะวิธีนี้เนื้อเยื่อและขนจะหลุดออกจากหนังได้โดยง่ายการฟอกหนังในปัจจุบันสะดวกและรวดเร็วกว่าสมัยก่อนมาก คือ ช่างจะแช่หนังที่ตากแห้งแล้วในน้ำส้มสายชูซึ่งผสมน้ำให้พอมีรสเปรี้ยวแซ่ไว้ชั่วโม่งเศษๆ หนังก็จะคืนตัวนุ่มอย่างหนังสดๆ จากนั้นจึงนำไปขูดขนออก การขูดขนต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะมีอาจเนียนหนังให้เกิดรอยดำหนิได้หรือไม่ก็ทำให้หนังหนบางไม่เท่ากัน เวลาขูดหนังช่างอาจขูดบนแผ่นไม้หรืออาจใช้ไม้กลมรองแล้วขูดได้ แต่วิธีหลังนี้ว่าสามารถขูดขนออกได้หมดจดกว่าเมื่อขูดหนังเรียบร้อยแล้วทั้งผืนจะล้างหนังด้วยน้ำสะอาดแล้วเอามาขึงกับกรอบไม้สี่เหลี่ยมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผึ่งลมหรือแดดอ่อนๆ ให้หนังค่อยๆ แห้งลงอย่างช้าๆ ช่างจะไม่เอาหนังผึ่งแดดจัดเพราะหนังจะแห้งและหดตัวเร็ว เกิดการบิดตัวโค้งงอไม่สวยงาม เมื่อหนังแห้งสนิทจึงแกะออกจากตัดหนังรอบนอกซึ่งมีรอยดำหนิทิ้งก็จะได้หนังที่จะใช้แกะสลักตามต้องการ

รูป การตากหนัง

ปัจจุบันนี้ช่างบางคนมิได้ฟอกหนังใช้เอง แต่จะรับซื้อหนังที่ฟอกแล้วมาจากโรงงาน ทำให้งานแกะรูปหนังลดขั้นตอนไปได้ขั้นหนึ่ง แต่หนังที่ฟอกจากโรงงานจะมีลักษณะด้อยกว่าหนังที่ฟอกเองมาก คือ มีความบาง เนื้อหนังค่อนข้างยุ่ย ไม่คงทนบิดงอง่าย แะค่อนข้างทึบแสง หนังประเภทนี้ช่างแกะหนังเรียกว่า "หนังผ่า" ด้วยเหตุที่หนังผ่ามีคุณภาพต่ำ จึงไม่นิยมใช้แกะรูปหนังสำหรับเซต รูปหนังประเภทใช้ประดับตกแต่งที่ต้องลงสีหลายๆ สีจึงไม่เป็นที่นิยม เพราะค่อนข้างทึบแสงดังกล่าแล้ว หนังผ่าจะใช้รูปแกะรูปประดับตกแต่งที่ลงสีดำทั้งตัวเป็นส่วนใหญ่กับหนังด้านในเพียงด้านเดียวการแกะรูปหนังประเภทนี้มีวิธีเตรียมหนังต่างไปจากหนังที่ต้องชุบน้ำเล็กน้อย กล่าวคือ ในขั้นตอนการฟอกหนังช่างจะผสมน้ำยากันขนร่วงลงในน้ำส้มที่ฟอกหนังด้วย การตกแต่งหนังก็ทำเฉพาะด้านในเพียงด้านเดียว

ขั้นร่างภาพ การร่างภาพเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการแกะรูปหนัง ช่างส่วนหนึ่งไม่สามารถร่างภาพได้ ทำหน้าที่เพียงเตรียมหนังแกะฉลุหรือลงสีเท่านั้น งานร่างภาพเป็นงานที่ประณีต ต้องมีความสามารถในการออกแบบ ซึ่งต้องใช้ทั้งความรู้ จินตนาการ ฝีมือ และทักษะประกอบกัน การทำรูปหนังเซตไม่ค่อยมีปัญหาในการร่างภาพมากนัก เพราะมีแบบให้เห็นอยู่มากมาย รูปที่แกะก็แยกเป็นตัวๆ มีขนาดไม่ใหญ่และใช้กนกงอนไม่มากมายอย่างหนังใหญ่ แต่ถ้าเป็นรูปจับและรูปหนังใหญ่แล้ว การร่างภาพเป็นเรื่องใหญ่และยุ่งยากมากโดยทั่วไปรูปจับและรูปหนังใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องรามเกียรติ์ ช่างต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรู้จักรูปร่างลักษณะและนิสัยใจคอของตัวละครต่างๆ เป็นอย่างดี เพราะเวลาร่างภาพต้องให้ลักษณะภาพถูกต้องตามลักษณะรูปร่างของตัวละครในรามเกียรติ์ ทั้งต้องร่างภาพให้ได้อารมณ์ตรงตามเหตุการณ์ของเรื่องและอุปนิสัยใจคอของตัวละครตัวนั้นๆ ในการร่างภาพดังกล่าวนี้ช่างต้องศึกษาวรรณคดีและที่สำคัญคือพยายามเก็บภาพเกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นจากที่มีผู้ทำไว้แล้วมาคิดเสริมเติมแต่งขึ้นอีกทีหนึ่งในการร่างภาพที่ไม่ซับซ้อนนัก ช่างนิยมใช้เหล็กปลายแหลมที่เรียกว่า "เหล็กจาร" ร่างภาพลงไปในแผ่นหนังเลatherside ที่ทำได้เช่นนี้เพราะรอยเหล็กจารที่ปรากฏบนแผ่นหนังสามารถลบได้ง่ายโดยใช้นิ้วมือแตะน้ำหรือน้ำลายลูบเพียงเบาๆ แต่สำหรับภาพที่ซับซ้อนช่างจะร่างภาพลงในกระดาษก่อน ครั้นได้ภาพลงตามต้องการแล้วจึงจารทับลงบนแผ่นหนัง หรือมีเช่นนั้นก็แกะฉลุภาพแล้ววางทาบบนแผ่นหนังแล้วพ่นสีทับ ก็จะได้ภาพบนแผ่นหนังตามต้องการ ช่างที่ทำหัตถกรรมแกะหนังเป็นอาชีพได้นำเอาเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการร่างแบบลงแผ่นหนัง นั่นคือเมื่อมีภาพตัวแบบที่สมบูรณ์แล้ว ก็จะนำภาพนั้นมาทำพิมพ์เขียวเพื่อใช้เป็นแบบในการแกะรูปหนังต่อไป วิธีดังกล่าวนี้ รูปแบบของภาพที่แกะจะออกมาเหมือนๆ กันสามารถสร้างงานได้รวดเร็วแต่ราคาค่ากว่ารูปที่ร่างภาพขึ้นเฉพาะรูปนั้นๆ เพียงรูปเดียว เนื่องจากตัวหนังต้องมีลายกนกงอน ช่างบางคนจึงอาศัยการศึกษาเรื่องลายไทยจากตำราต่างๆ แล้วนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับรูปหนัง โดยคงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านเอาไว้วิธีประสมประสานเช่นนี้ ทำให้รูปหนังได้พัฒนาในส่วนละเอียดยิ่งขึ้น

ขั้นแกะสลัก เมื่อร่างภาพเสร็จก็ถึงขั้นแกะสลักขั้นนี้ต้องใช้ความชำนาญและต้องพิถีพิถันมาก เพื่อให้ได้ดอกกลายอ่อนงาม ช่วงจังหวะของดอกกลายหรือกนกแต่ละตัวพอเหมาะพอดี ในการแกะสลัก มีเครื่องมือที่สำคัญๆ ได้แก่ เขียงสำหรับรองแกะสลักหนัง ๒ อัน เป็นชนิดไม้เนื้อแข็ง เนื้อเหนียว ๑ อัน และไม้เนื้ออ่อนเนื้อเหนียว ๑ อัน มีคชูด ๒ เล่ม เป็นชนิดปลายแหลมเล็ก ๑ เล่ม และปลายแหลมมน ๑ เล่ม ตัดตุ้หรือมุก ๑ ชุด มีชื่อเรียกแต่ละอันตามลักษณะปากต่างๆ กัน เช่น มุกกลม มุกเหลี่ยม มุกโค้ง มุกตา มุกดอก มุกวงรี และมุกปากแบน ค้อนตอกมุก ๑ อัน และเทียนไข หรือสบู่นำสำหรับจิ้มปลายมีคชูดหรือปลายมุก ๑ ก้อน

รูป เครื่องมือในการแกะ

วิธีแกะ ถ้าแบบตอนใดเป็นกนกหรือตัวลายจะใช้มีคชูดการขุดจะใช้เขียงไม้เนื้ออ่อนรองหนัง แล้วกดปลายมีคให้เลื่อนไปเป็นจังหวะตามตัวลายแต่ละตัวโดยไม่ต้องยกมีค ลายตัวใดใหญ่มีส่วนโค้งกว้างก็ใช้มีคปลายแหลมเล็ก ถ้าแบบตอนใดต้องทำเป็นดอกกลายต่างๆ หรือเดินเส้นประ ก็ใช้มุกตอกตามลักษณะของปากมุกแต่ละแบบ การตอกมุกจะใช้ค้อนตอกโดยมีเขียงไม้เนื้อแข็งรองหนัง หลังจากแกะสลักส่วนภายในของตัวรูปสำเร็จ ก็ใช้มีคขุดแกะหนังตามเส้นรอบนอกก็จะได้รูปหนังแยกออกเป็นตัว ถ้าเป็นรูปหนังขีดขางจะใช้หมุดหรือเชือกหนังร้อยส่วนต่างๆ ที่ต้องการให้เคลื่อนไหวได้เข้าตามส่วนต่างๆ ของรูป ซึ่งมีส่วนของมือ แขน และปาก เป็นต้น

รูป การแกะ

แต่การเลือกสีก่อนข้างจะให้กลมกลืนกันไม่ดูฉูดฉาดอย่างรูปหนังเช็ดของหนังตะลุง แต่ถ้าจะลงสีเดียวก็ลงสีดำ เมื่อจะเอาไปใช้ประดับตกแต่งก็ ทาบบนพื้นขาว ทำให้ลวดลายของรูปหนังซึ่งลงดำตัดกับพื้นขาวดูแล้วเด่นงาม เนื่องจากรูปหนังมีเส้นเดินมุกและเส้นแคะด้วยมีดขุดเป็นการตัดเส้นอยู่ในตัวแล้ว สีที่ลงไม่ต้องการความอ่อนเข้มหรือความกลมกลืนระหว่างสีหรือเล่นเงาแต่อย่างใด การลงสีจึงทำได้สะดวก โดยใช้ฟู่กันซึ่งทำด้วยหวายเหลาให้ปลายแหลมแล้วทาบปลายพู่กัน นำมาจุ่มน้ำหมึกแล้วระบายลงบนแผ่นหนังตามรูปแบบที่กำหนด

ชั้นลงน้ำมันชักเงา เมื่อลงสีรูปหนังเสร็จ ก็ถือว่ารูปหนังเสร็จสมบูรณ์แล้ว จะมีการลงน้ำมันชักเงาหรือไม่ก็ได้ แต่โดยทั่วไปถ้าเป็นรูปหนังเช็ดมักจะลงน้ำมันชักเงาด้วย ทั้งนี้เพราะน้ำมันชักเงาช่วยขับให้ตัวหนังเป็นมันงาม เมื่อออกจอกผ้าขาวจะดูสวยยิ่งขึ้น อนึ่ง รูปหนังชนิดนี้จะถูกใช้เช็ดบ่อยที่สุด การลงน้ำมันชักเงาจะช่วยรักษาสภาพหนังมิให้ชำรุดเร็วเกินไป การลงน้ำมันชักเงาทำได้ง่าย เพียงแค่เอารูปหนังวางราบบนกระดาษที่สะอาด ใช้ฟู่กันแบนชุบน้ำมันชักเงาทาบตามตัวหนังด้านละ ๓-๔ ครั้ง แล้ววางไว้ให้แห้งก็เสร็จการแคะรูปหละตัวๆ โดยเฉพาะรูปหนังใหญ่และรูปจับต้องใช้เวลาหลายวัน ช่วงที่เป็นศิลปินต้องอาศัยความรักงาน ความพิถีพิถัน ทุ่มเทจิตใจในผลงานทั้งหมด เพื่อให้ผลงานมีคุณค่าทางศิลปะ ดูแล้วมีชีวิตวิญญาณ ฉะนั้นงานของศิลปินประเภทนี้จึงมีราคาสูงและหาซื้อไม่ได้ตามท้องตลาดทั่วไป รูปหนังที่ วางหรือเร่จำหน่ายอยู่ในภาคใต้ส่วนใหญ่ นั้นเป็นฝีมือของช่างแคะหนังที่มุ่งทางปริมาณมากกว่าคุณภาพ อย่างไรก็ตามช่างประเภทหลังนี้เมื่อทำงานแคะหนังนานๆ ก็คงมีบางส่วนที่พัฒนาฝีมือถึงขั้นเป็นศิลปินได้หนังเป็นงานที่ละเอียดประณีต มีขั้นตอนดำเนินการค่อนข้างซับซ้อน ต้องใช้ความรู้และทักษะหลายๆ ด้านประกอบกัน การแคะรูปแต่ละตัวๆ โดยเฉพาะรูปหนังใหญ่และรูปจับต้องใช้เวลาหลายวัน ช่วงที่เป็นศิลปินต้องอาศัยความรักงาน ความพิถีพิถัน ทุ่มเทจิตใจในผลงานทั้งหมด เพื่อให้ผลงานมีคุณค่าทางศิลปะ ดูแล้วมีชีวิตวิญญาณ ฉะนั้นงานของศิลปินประเภทนี้จึงมีราคาสูงและหาซื้อไม่ได้ตามท้องตลาดทั่วไป รูปหนังที่ วางหรือเร่จำหน่ายอยู่ในภาคใต้ส่วนใหญ่ นั้นเป็นฝีมือของช่างแคะหนังที่มุ่งทางปริมาณมากกว่าคุณภาพ อย่างไรก็ตามช่างประเภทหลังนี้เมื่อทำงานแคะหนังนานๆ ก็คงมีบางส่วนที่พัฒนาฝีมือถึงขั้นเป็นศิลปินได้

3. ขนบนิยมในการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม

3.1 พิธีแก้บนหรือแก้กรรม

เป็นการเล่นเพื่อบวงสรวงครูหมอหนังหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามพื้นที่บนบานไว้ซึ่งเรียกว่า เหมฺรย หนึ่งที่จะทำพิธีนี้ได้ต้องรอบรู้ในพิธีกรรมและที่สำคัญต้องผ่านพิธีครอบมือมาแล้ว มิเช่นนั้นพันธะสัญญาจะไม่ขาดกัน เรียกว่า ไม่ขาดเหมฺรย ขนบนิยมในการเล่นต่างๆ ไปเป็นแบบเดียวกับการเล่นเพื่อความบันเทิง แต่ตอนเบิกโรงต้องใช้หมากพลู ๕ คำ เทียน ๕ เล่ม บางคณะอาจเพิ่มดอกไม้ ข้าวสาร และด้ายดิบด้วย ในการแก้บน เจ้าภาพต้องเตรียมของแก้บนเอาไว้ให้ครบถ้วน

ตามที่บนบานไว้ เมื่อหนังโหมโรง ก็ยกมาจัดวางไว้ข้างโรงหนัง ฝ่ายหนังเล่นไปเหมือนกันกับเล่น เพื่อให้ความบันเทิง คือ โหมโรงแล้วออกฤกษ์ ออกรูปละหรือไม่ก็ออกรูปพระอิศวร พอออกรูปภาส ก็เริ่มพิธีแก้บน โดยร้องกลอนชุมนุมเทวดา เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนบานไว้มาสู่มณฑลพิธี ขณะที่หนัง ร้องเชิญสิ่งที่บนบานไว้นั้น ทางฝ่ายเจ้าภาพซึ่งเป็นผู้บนบานก็จุดเทียนเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนบานไว้ มารับเครื่องสังเวยตามที่บนบานไว้ เช่น ถ้าบนบานว่าจะยิงปืนถวายก็ยิงขึ้นในตอนนั้นเสร็จแล้วนายหนังจะผูกเรื่องมาเล่นถวายแก้บน เรื่องที่ใช้เล่นต้องใช้เรื่องรามเกียรติ์ โดยจับเพียงตอนใดตอนหนึ่ง พอเป็นเคล็ดว่า ตัดเหมมรย์ ได้มาเล่นอย่างสั้นๆ เช่น ตอนเจ้าบุตรเจ้าพล ตอนจองถนน ตอนหนุมาน พบพระราม ตอนทศกัณฐ์ล้ม เป็นต้น นอกจากนี้อาจเล่นแบบออกถึงหัวค่ำก็ได้ จบแล้วนายหนังจะ เอรูปฤกษ์ เข้าเมือง พระ นาง พระอินทร์ ฯลฯ ปักชุมนุมกันที่หน้าจอเป็นทำนองว่า ได้ร่วมรู้เห็นเป็น พยานว่าเจ้าภาพได้แก้บนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขอให้พันธะสัญญาขาดกันแต่บัดนี้ แล้วนายหนังจุด เทียน จับเทียนรวมกับมีดครูและไม้ผูกมือรูปทุกตัว ใช้มีดตัดต่อเหมมรย์ (เป็นห่อกระดาษที่เขียนคำ บนบานและเครื่องบูชาตอนบนบานเอาไว้) ขว้างออกนอกโรง เรียกว่า ตัดเหมมรย์ เป็นเสร็จพิธี จากนั้นหนังจะแสดงให้เห็นความบันเทิงแก่ชาวบ้านต่อไป

3.2 กรอบมือหนังตะลุง

กรอบมือหนังตะลุง เป็นพิธีกรรมที่หนังตะลุงจัดขึ้นเพื่อแสดงการยอมรับนับถือครูหนังแต่ครั้งบุพกาล โดยเชื่อว่าวิญญาณครูหนังแต่เก่าก่อน อันได้แก่ พระพิราบน้าทอง ตาหน้อย ตาหนักทอง ตาเพชร และครูหนกครูลาย (ครูแกะสลัก) ยังคงดูแลวนเวียนดูแลทุกข์สุขของนายหนังตะลุงทุกคณะ หนังที่ออกโรงแสดงโดยไม่ผ่านพิธีครอบข้อมถูกลงโทษทัณฑ์จากครูดังกล่าวนี้ ในทางตรงข้าม หากผ่านพิธีโดยสมบูรณ์ย่อมได้รับการคุ้มครองให้มีความสุขสวัสดิและรุ่งเรืองในอาชีพ การประกอบพิธีครอบมืออาจมีขึ้นหลังจากผู้ประสงค์จะหัดเล่นหนังตะลุงเข้ามาบวชตัวต่อนายหนังอาวุโสซึ่งรับเป็นอาจารย์สอนวิชาเล่นหนังให้ หรืออาจจัดหลังจากหัดแสดงจนชำนาญพอโดย เลือกจัดในวันพฤหัสบดีข้างขึ้นของเดือน 4 เดือน 6 เดือน 9 หรือเดือน 11 วันใดวันหนึ่ง อุปกรณ์ในการประกอบพิธี นอกเหนือจากการแสดงอย่างธรรมดาๆ แล้ว ยังมีรูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม หมากพลู 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก ใบยอ ใบเงิน ใบทอง ไม้เกราะ 1 คู่ ผ้าขาว 1 คู่ เครื่องสิบสอง บายศรี ไม้ปากทอง เปิดปากทอง รูปหนังเพื่อเลี้ยงจับ 5 ตัว มีรูปพระ นาง ฤกษ์ ยักษ์ และเสนา ขึ้นใส่หน้า ภายในขันใส่มีดและหินลับมีด บนโรงคาดพาดเพดานลงมายังพื้นโรงที่วางเครื่องสังเวย บางแห่งยังโยงสายสิญจน์จากคาดเพดานขึ้นไปยังหิ้งครูหมอหนังบนเรือนผู้จัดพิธีอุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดขึ้นนอกจากใช้เพื่อสังเวยครูแล้ว ยังจัดขึ้นเพื่อเอาเคล็ด เช่น ใช้ใบยอเพื่อความเป็นมงคลเป็นขวัญใจประชาชน ใช้ใบเงินใบทองเพื่อความมั่งคั่ง คือมีเงินทอง ไหลมาเทมาจากการแสดง ใช้มีดโกนและหินลับมีดเพื่อความเฉียบแหลม คมคายสติปัญญาไหวพริบดี เป็นต้นในการประกอบพิธีนี้ผู้ชายห่มขาวส่วนผู้

ที่เข้าพิธีแต่งงานตามธรรมเนียม การประกอบพิธีเริ่มแต่หัวค่ำ คือประมาณเวลาที่ชาวบ้านเรียกว่า "ยามนกขมิ้น" โดยลูกคู่โหมโรงไปพักหนึ่ง ผู้ประกอบพิธีทำพิธีเบิกโรง นำดอกไม้ธูปเทียนวางบนกระดาน จตุรพักตรพิมานพระ ยกเครื่องเช่นสังเวศน์ การตั้งเช่นจะแยก 1 ที่ สำหรับพระพิราบน้ำทองซึ่งมีศักดิ์เป็นเทพที่หนึ่ง และครุฑอื่น ๆ ซึ่งเป็นบริวารอีกทีหนึ่งจากนั้นเริ่มไหว้สวดศีลเชื่อกัน เชิญพระพิราบน้ำทองและบริวารเข้าสู่พิธีเบิกบายศรี เสร็จแล้วเข้าพิธีกราบครุ 9 ครั้ง อาจารย์ผู้ประกอบพิธีให้พรแล้วเลี้ยงจันทรูป โดยเอาผ้าห่อรูปสำหรับเลี้ยงจันให้โพล่แต่ไม้ดัด ให้ผู้เข้าพิธีปิดตา เลือกจับเอาเพียงตัวเดียว ได้รูปใดก็ตามนายตามคำโบราณ ซึ่งมีว่า ถ้าจับได้รูปพระ (รูปพระราม) ต่อไปจะเป็นหนังสือ มีชื่อเสียง มีชัยชนะแก่หนังกั๊กปวง ถ้าจับได้รูปนาง จะเป็นหนังสืออยู่ในความนิยมของสตรี แสงหนังสืออ่อนหวาน แต่มีชื่อเสียงไม่เท่าที่ควร ถ้าจับได้ฤๅษี จะเป็นหนังสือดีแต่สอนผู้อื่นแต่ตัวเองทำได้ไม่เท่าที่สอน ถ้าจับได้รูปยักษ์ จะไม่ค่อยมีชื่อเสียง และชอบใช้วิชาไสยศาสตร์กลั่นแกล้งหนังสืออื่น ถ้าจับได้รูปเสนา จะคิดทางตลกขบขัน เมื่อเสร็จการทำนายทายทักแล้ว อาจารย์จะยื่นรูปที่จับได้นั้นให้ผู้เข้าพิธีเช็ดออกจ่อ เป็นเสร็จพิธี หลังจากนั้นก็จะให้แสดงซึ่งถือเป็นเรื่องสนุกสนานมากกว่า ไม่นับเนื่องในพิธีดังกล่าวแล้ว

4.ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง

ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง

นอกจากจะถือว่าหนังตะลุงเป็นเรื่องบันเทิงใจอย่างมหรสพทั่วไปแล้ว ยังมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ปะปนอยู่ด้วยหลายประการ ซึ่งจะประมวลเป็นข้อๆ ต่อไปนี้คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอ ครุหมอคือบูรพาจารย์และบรรพบุรุษที่นายหนังแต่ละคนสืบเชื้อสายมา โดยเชื่อว่าครุเหล่านี้นั้นยังห่วงใยผูกพันกับนายหนัง หากนายหนังบูชาเช่นพลีตามโอกาสอันควร ครุหมอก็จะให้คุ้มครอง แต่หากละเลยก็อาจให้โทษได้ หนังตะลุงแทบทุกคนจึงมักตั้ง ตั้งหิ้ง (ชั้นไม้ขนาดเล็ก แขนงไว้ข้างฝาในที่สูง) ให้เป็นที่สถิตของครุ ปักรูปเทียนบูชาและจะมีพิธีไหว้ครุเป็นระยะๆ เช่น 3 ปีต่อครั้ง ปีละครั้งเป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่จะตกลงกับครุไว้อย่างไร

2. ความเชื่อเกี่ยวกับรูปหนัง เชื่อว่ารูปทุกตัวที่ผูกไม้ดัด ผูกมือ เบิกปาก เบิกตา ชุบร่าง แล้วขอมมีอาถรรพณ์ผู้ใดเล่นด้วยความไม่เคารพขอมไม่เกิดมงคลแก่ตน อีกประการหนึ่งรูปแต่ละประเภทมีศักดิ์ไม่เท่ากัน การจัดเก็บต้องเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ และต้องเอารูปที่มีศักดิ์สูงไว้บนเสมอ

นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับ รูปศักดิ์สิทธิ์ การทำรูปชนิดนี้ต้องเลือกหนังสัตว์ที่ตายไม่ปรกติ เช่น ถูกฟ้าผ่าตาย คลอดลูกตาย และหากเลือกชนิดสัตว์ได้เหมาะกับรูปก็ยิ่งจะทำให้พลัง เช่น รูปตลกทำด้วยหนังหมี รูปฤๅษีทำด้วยหนังเสือ เป็นต้น

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเดินทาง ก่อนออกเดินทางต้องทำพิธี ยกเครื่อง โดยประโคมดนตรีอย่างสั้นๆ นายหนังบอกกล่าวขอความสวัสดิภาพจากครุหม่อ ขณะเดินทางผ่านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือวัดวาอารามเก่าๆ จะหยุดประโคมดนตรีถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่นั้น เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพจะว่าคาถา ทักเจ้าบ้าน (ทักทายเจ้าที่รักษาบ้าน) แล้วประโคมดนตรีสั้นๆ เรียกว่า ตั้งเครื่อง (บางครั้งอาจตั้งเครื่องก่อนทำพิธีเบิกโรงก็ได้)

4. ความเชื่ออื่นๆ ซึ่งมักเป็นเรื่องไสยศาสตร์ที่ทำเพื่อป้องกันปัดเป่าเสนียดจัญไร ขอความสวัสดิมีชัย สร้างเมตตามหานิยม เช่น ก่อนขึ้นโรงคินเวียนโรงทำพิธีปัดเสนียด ผูกหนวคราม (เชือกผูกจอก) เส้นสุดท้ายพร้อมว่าคาถาผูกใจคน เป็นต้น

ความเชื่อของหนังตะลุงมีมาก ในอดีตถือว่าไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่นายหนังต้องเรียนรู้ แสดงหนังได้ดีเพียงอย่างเดียวไม่พอ ต้องรอบรู้ไสยศาสตร์อย่างคึด้วยจึงจะเอาตัวรอด แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเคร่งครัดในเรื่องนี้เท่าใดนัก

ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง

นอกจากจะถือว่าหนังตะลุงเป็นเรื่องบันเทิงใจอย่างมหรสพทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ปะปนอยู่ด้วยหลายประการ ซึ่งจะประมวลเป็นข้อ ๆ ต่อไปนี้

1. การปลุกโรงหนังตะลุง จะไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันตก และทิศตะวันออก คือถือกันว่าถ้า หันไปทางทิศตะวันตกชื่อเสียงจะตก ถ้าหันไปทางทิศตะวันออกจะเป็นการแข่งกับแสงอาทิตย์ และพระจันทร์ ถือเป็นอัปมงคล หนังจะไม่ยอมเล่น แต่ปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้เสื่อมคลายลงไปเป็นอันมาก

2. หววกที่ใช้ปักตัวหนังมักจะเจาะแล้วฝังหมากฝังพลูไว้ข้างใน เพื่อป้องกันการถูกกระทำทางไสยศาสตร์ และเพื่อผูกใจคนดู

3. หนังตะลุงแต่ละโรงมักจะมีหม่อไสยศาสตร์ หม่อไสยศาสตร์จะคอยทำพิธีเพื่อป้องกันการถูกกระทำต่าง ๆ โดยเฉพาะถ้าเป็นการประชันด้วยแล้วถือเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

4. รูปหนังที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปฤาษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปเทวดา หนังตะลุงจะต้องนับถืออย่างมั่นคง และรูปเหล่านี้มักจะทำจากหนังสัตว์ที่ตายอย่างพิสดาร เช่น ฟาผ่าตาย หนังเท้าของครูอาจารย์ บิดามารดา ส่วนรูปตัวตลกต่าง ๆ ก็มีเคล็ดว่า ให้ใช้ตัดหนังหุ้มอวัยวะเพศชายของคนตายแล้วมาปะติดตรงส่วนปากล่างของรูปเพื่อจะได้ช่วยให้ตลกและชวนขันยิ่งขึ้น

5. ก่อนออกเดินทางไปแสดง ณ ที่ใดก็ตาม คณะหนังจะต้องประโคมดนตรีขึ้นเป็นเพลงเดิน

ที่มา : มานิตา ปิยะสิงห์. 2539,46

6. เมื่อไปถึงบ้านงานแล้ว จะนำรูปหนังและเครื่องดนตรีขึ้นทางหน้าโรงเท่านั้น ส่วนนายหนังและลูกคู่ต้องขึ้นทางหลัง และก่อนขึ้นต้องเดินเวียนโรงหนังหนึ่งรอบถ้าโรงนั้นเคยมีคณะอื่นมาแสดงแล้ว จะต้องทำความสะอาดเสื่อหมอน และเปลี่ยนหยวก สำหรับปักรูปเสียบใหม่ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการกระทำทางไสยศาสตร์นั่นเอง

7. ถ้าเป็นการแสดงในงานศพ ผู้แสดงจะต้องมีคาถาอาคม หรือความรู้ทางไสยศาสตร์เป็นอย่างดี ถ้าไม่เช่นนั้นอาจจะทำให้เสื่อมหรือเป็นอันตรายได้และเมื่อถึงวันเผาศพหนังจะต้องขนย้ายเครื่องที่แสดงลงมาไว้ข้างล่างให้หมด แล้วค่อยขนย้ายเข้ามาใหม่เมื่อเผาศพเสร็จแล้ว

8. ถ้าเป็นงานแต่งงาน ต้องแสดงก่อนวันแต่งงาน หลังจากพิธีแต่งงานแล้วไม่นิยมแสดงเพราะถือว่าเป็นอัปมงคล

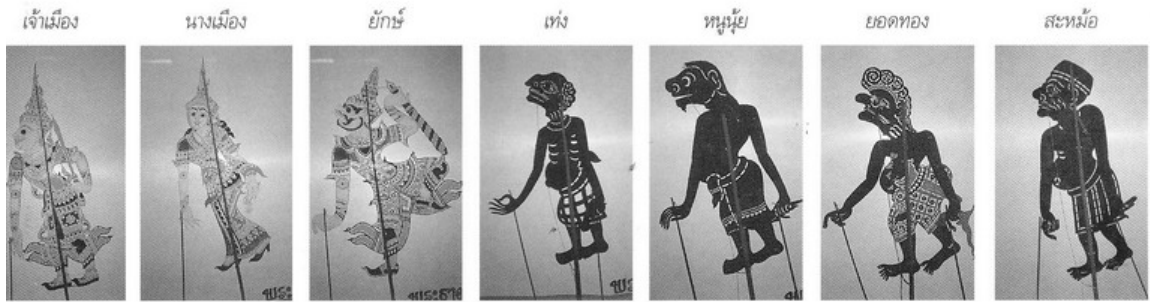
9. การผูกจอหนัง นายหนังจะต้องผูกเชือกเส้นกลางของขอบล่างหนึ่งเส้น ที่ลูกคู่เว้นไว้เพื่อเอาเคล็ดว่าเป็นการผูกใจคนดู

10. การวางรูปเพื่อเตรียมแสดงและการเก็บรูป รูปที่นำออกมาจากแผงถ้าเป็นรูปตัวตลกวางไว้ในที่ต่ำๆ ส่วนรูปศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดา ฤาษี ต้องแขวนไว้เหนือระดับศีรษะ และเมื่อเก็บเข้าแผงจะต้องจัดอย่างมีระเบียบ คือรูปไม่สำคัญวางไว้ข้างล่าง จัดรูปพระ รูปยักษ์ไว้คนละส่วนไม่ปะปนกัน รูปเทวดาและฤาษีจะต้องจัดไว้ข้างบนสุด รูปผู้หญิงจะสัมผัสกับรูปฤาษีไม่ได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนั้นแผงที่ใช้เก็บรูปจะให้ใครข้ามไม่ได้เช่นเดียวกัน

11. ก่อนลงมือแสดงต้องมีพิธีเบิกโรง ถ้าเป็นงานมงคลเจ้าภาพต้องจัดหาคันหมากหนึ่งชุดมีหมากพลู 9 คำ เทียนหนึ่งเล่ม ถ้าเป็นงานอวมงคลให้เพิ่มเสื่อหนึ่งผืน หมอนหนึ่งใบ หมอน้านมดหนึ่งใบ ถ้าเป็นงานเก็บน้ใช้หมากพลู 9 คำ เทียน 9 เล่ม บางคณะเพิ่มดอกไม้ ข้าวสาร ด้ายดิบด้วย ส่วนเงินค่าเบิกโรงในแต่ละครั้งจะได้แก่ผู้หามแผงเก็บรูปหนัง (เงินค่าเบิกโรงแต่เดิมคิดเป็นเงิน1.50 บาท ในปัจจุบันนี้คิดเป็นเงิน12บาท) เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันนี้หนังตะลุงของนครศรีธรรมราชแม้จะยังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง และผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านชาวเมืองอยู่มากก็ตามแต่ก็เป็นการผูกพันกับชีวิตชาวชนบทเท่านั้น หนัง

ตะลุงเริ่มหมดความนิยมจากคนในเมืองที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างเห็นได้ชัด เพราะเดี๋ยวนี้มีภาพยนตร์และการละเล่นอื่นที่น่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น และอีกประการหนึ่งซึ่งน่าเสียดายมากก็คือ หนังสืงตะลุงส่วนใหญ่ได้พยายามปรับปรุงตัวเองให้ทันสมัย จนเอกลักษณ์ที่แท้จริงได้สูญหายเกือบหมดสิ้นแล้ว (ชวน เพชรแก้ว. 2532, 3 – 9)

ที่มา : หนังสืงตะลุง : อัจฉริยะลักษณะการละเล่นแห่งเมืองใต้. 2544, 8

และเชิดเป็นการเอาฤกษ์ และในขณะที่เดินทางไปนั้น ถ้าหากผ่านวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต้องดีกลอง เพื่อเป็นการคารวะทุกแห่งไป

หนังสืงตะลุงกับความเชื่อ

หนังสืงตะลุงส่วนใหญ่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ สิ่งที่เด่นมากคือเรื่องเมตตามหานิยมอันเป็นวิธีทำให้คนรักและหวงหวง เรื่องการ ป้องกันทำและแก้คุณไสยต่าง ๆ การหาฤกษ์ยาม การถือเคล็ดเพื่อความเป็นสิริมงคล ตลอดจนเชื่อเรื่องคาถาอาคมต่าง ๆ จาก ความเชื่อเรื่องนี้นอกจากนายหนังจะศึกษาไสยศาสตร์โดยลำพังตนเองแล้ว สมัยก่อนหนังมักจะมีหมอไสยศาสตร์ไว้ประจำคณะ เรียกว่า “หมอกบโรง”

การแสดงออกซึ่งเกี่ยวกับไสยศาสตร์ของหนังสืงตะลุง ปรากฏให้เห็นทุกขั้นตอนของชีวิต ของหนังเอง และ ธรรมเนียม การแสดง ตั้งแต่ออกจากบ้านเพื่อไปแสดงหนัง หนังจะต้องทำพิธียกเครื่องเพื่อความเป็นสิริมงคล เพื่อโอม อ่าน คาถาให้มีลาภ ผลและปิดเป่าเสนียดทั้งหลาย กำราบปีศาจและศัตรู ขณะเดินทางจะงดการตีเครื่องดนตรีโดยเด็ดขาด เว้นแต่เวลาผ่านศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์จึงดีเพื่อบวงสรวงและขอความมีชัย เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพ นายหนังจะกล่าวคาถาทักทายผีสงฆ์ เทวดา เมื่อถึง โรงหนังจะเดินเวียนโรงทำพิธีปิดเสนียดกันตัว เอาเครื่องขึ้นทางด้านหน้าของโรง ขึ้นโรงแล้วจะทำพิธีตั้งเครื่องเบิกโรงขอมา และขอที่ทางจากพระภูมิแม่ธรณี ลงยันต์ที่นั่งปิดเสนียด ถ้าโรงหนังเคยมีหนังคณะอื่นแสดงมา ก่อนแล้วจะล้างอาถรรพ์ โดยทำความสะอาดสะบัดเสื่อปูโรง เปลี่ยนหยวกปกรูป เพื่อกันตัวหนัง จะเสกหมากใส่หยวก เหน็บตะเกียง เหน็บบนหลังคา

โรงเหนือศีรษะและอาจจึง สายสัญญาณรอบตัวโรงหนัง มีการโอบอ้อมค้อม บังคับกันฝ่ายตรงข้าม ทำร้าย ตอนจะเล่นหนัง จะว่า คาถาเรียกพระธรรมใส่ร่างทำให้มีเสน่ห์ ว่าคาถาเรียกคนดู คาถาผูกคน เสกน้ำลายอากาศ ชุบชีวิตรูปให้มีวิญญาณ เบิกปาก เบิกตา รูป ว่าคาถาเรียกเสียง ถ้าเป็นการเล่น ประชันครั้งสำคัญจะต้องกันตัวเป็นพิเศษ และอาจทำคุณไสยแก่ฝ่ายตรงข้าม เช่นทำ ให้ฟันเพื่อน เสียงแหบแห้ง ตกลไม่ออก ตะเกียงหรือดวงไฟมอดดับหรือขาดอยู่เรื่อย ๆ ใช้ผีทำให้มีอาการเป็นไปต่าง ๆ เช่น อาเจียน ชัก ถ้ารุนแรงก็อาจถึงขั้นอาฆาตเอาชีวิต มีการเสกหนังควาย เสกตะปู เสกเส้นผมคนเสียชีวิต หรือผมของคนตาย ไปเข้าห้อง หนังตะลุงที่เชื่อเรื่องคุณไสยมาก ๆ นิยมทำรูปศักดิ์สิทธิ์ไว้บูชากันเก๋ๆ เวลาไปแสดงที่ไหน ก็จะแขวนไว้หัวเสาโรงหนังหรือปักไว้ตรงหัวหยวก

5. การแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

จากในอดีตการที่ช่างแกะรูปหนังตะลุง แกะเพื่อใช้ในการแสดงหนังตะลุงเท่านั้น ทำให้มีการแกะกันเพียงไม่กี่ครัวเรือน ปัจจุบัน การแกะรูปหนังตะลุงมีทั้งแกะสำหรับการแสดงและแกะเพื่อเป็นสินค้า เป็นของที่ระลึก และใช้ประดับตกแต่ง ทำให้การแกะรูปหนังตะลุงฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง สามารถเพิ่มเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ทั้งยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับ ชุมชนอื่น ๆ การแกะรูปหนังตะลุง เป็นงานหัตถกรรมที่มีสืบมาแต่อดีตควบคู่กับการเล่นหนังตะลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา เป็นแหล่งที่มีการประกอบหัตถกรรมประเภทนี้มากที่สุด ปัจจุบันประมาณว่ามีช่างแกะรูปหนังทั้ง๑๓ จังหวัดนี้รวมกันไม่น้อยกว่า ๑๕๐ คน บางท้องถิ่นอย่างเช่น หมู่ที่ ๕ ตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการประกอบการเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนหลายครัวเรือน แต่เดิมการแกะรูปหนังจะทำเฉพาะรูปสำหรับเซดในการเล่นหนังตะลุงเท่านั้น ช่างแกะรูปหนังจึงมีไม่มากทำกันในวงแคบและด้วยใจรักหนังตะลุงเป็นหลัก แต่ระยะหลังคือประมาณ ๓๐ ปีที่ผ่านมา ได้มีผู้คิดนำเอากระดาษลงปูนซีเมนต์มาแกะระบายสีเป็นรูปหนังตะลุงออกจำหน่ายตามตลาดนัดและงานเทศกาลต่างๆ ครั้นช่างแกะหนังเห็นว่าขายดี จึงหันมาแกะรูปหนังด้วยหนังจริงๆ ออกจำหน่ายเป็นเชิงพาณิชย์ ด้านรูปแบบก็ค่อยพัฒนากว้างขวางขึ้น คือ แทนที่จะแกะรูปหนังเซดเพียงอย่างเดียวก็คิดแกะเป็นรูปจับและรูปหนังใหญ่เพื่อใช้เป็นเครื่องตกแต่งฝาผนังอาคารบ้านเรือน ยิ่งในช่วงหลัง พ.ศ.๒๕๑๐ รูปหนังสำหรับตกแต่งเป็นที่ต้องการของชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง จึงมีผู้หันมาประกอบหัตถกรรมแกะรูปหนังมากขึ้นช่างหลายคนได้พัฒนาฝีมือจนผลงานมีคุณค่าสูงส่งทางศิลปะมี ช่างสุชาติ ทรัพย์สิน ช่างเจริญ เมธารินทร์ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ช่างอัม จันทรชุ่ม อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ช่างแกะหนังตะลุงมีความสำคัญ เพราะได้ช่วยบันทึกของการเปลี่ยนแปลงให้สังคมของภาคใต้อย่างชัดเจน เช่น การแต่งกาย ทรงผม อาวุธประจำกาย ในสมัยโบราณหนังตะลุง

ของไทยแสดงเรื่องรามเกียรติ์ ตัวหนังที่เป็นมนุษย์และยักษ์ทรงเครื่อง โบราณสวมมงกุฎเหยียบนาค มีอาวุธประจำกายคือพระขรรค์และคันศร ตามความเชื่อในศาสนาฮินดูต่อมาเมื่อหนังตะลุงเล็ก แสดงเรื่องรามเกียรติ์ ภาพหนังตะลุงก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วย เจ้าเมืองนางเมือง (ราชาราชินี) สวม มงกุฎไม่เหยียบนาค ส่วนพระเอกนางเอกไว้จุกเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เนื่องจากสังคมนครศรีธรรมราชยุคนั้น ผู้ชายหวิมเรียบ ส่วนผู้หญิงไว้ผมป็นหยี คือตัดสั้นเสมอคางหู ใส่ชุดมือน้ำค้างย้อย ภาพหนัง ตะลุงก็เปลี่ยนตามไปด้วย ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงกันมากที่สุดก็คือ สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายให้ประชาชนแต่งสากลตามแบบตะวันตก ขณะที่ผู้ชายแต่งสากล สวมหมวก ผู้หญิงก็ต้องนุ่งกระโปรง สวมหมวก ภาพหนังตะลุงก็มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นี่ สะท้อนให้เห็นว่าสภาพสังคมมีอิทธิพลต่อช่างแกะหนังตะลุง ตัวตลกแต่ละตัวของหนังตะลุงเรา สามารถศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละยุคได้เป็นอย่างดี เช่น ไอ้ยอดทองนุ่งผ้าโจงกระเบน ทำให้ เราพอจะรู้ว่าคนในยุคหน้านุ่งผ้าโจงกระเบน ส่วนไอ้ท่งและไอ้หนู่นุ่งผ้าถุง ก็คงเป็นเพราะ ชาวบ้านนิยมนุ่งผ้าถุง การที่ไอ้หนู่นุ่งถือกรรไกรหนีบหมากก็ย่อมรู้ได้ว่าชาวบ้านในชนบทนิยมกิน หมากแทบทุกครัวเรือน ไอ้คงและไอ้ฮุ้นถือมีดพร้า ก็รู้ได้ว่าเป็นชาวสวน ผู้ใหญ่พูนถือลูกขวาน ก็ เพราะในสมัยนั้นผู้นำในท้องถิ่นนครศรีธรรมราชใช้ลูกขวานเป็นอาวุธประจำกาย ส่วนคนจีนที่อยู่ ในนครศรีธรรมราช ก็ถูกหนังตะลุงนำมาเป็นตัวตลก เช่น ไอ้ซังและไอ้จิ้นจิ้ง ไอ้จิ้นจิ้งมีอาชีพขาย เนื้อหมู ช่างแกะหนังก็ตัดรูปไอ้จิ้นจิ้งให้นุ่งกางเกงขาก๊วยสวมเสื้อคอจีนอาวุธประจำกายคือมีดหัน หมู ไอ้ซังมีอาชีพตากไม้ซุงด้วยขวานทอยเตา ช่างแกะหนังก็ออกแบบให้ไอ้ซังถือขวานทอยเตาเป็น อาวุธประจำกาย วิศวนาการของงานแกะหนัง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตหนังตะลุงได้ เริ่มมี ขึ้นในช่วง

พ.ศ. 2503 กล่าวคือการผลิตหนังตะลุงสมัยโบราณ ช่างแกะหนังตัดรูปให้นายหนังนำไป แสดงเพียงอย่างเดียว ช่างแกะหนังตะลุงจึงมีน้อย ช่างแต่ละคนมักมีเอกลักษณ์ในการแกะหนังตะลุง ของตัวเอง โดยมีการลอกเลียนกันเหมือนในปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ.2503 เป็นต้นมามีชาวต่างชาติเข้ามา เทียวในเมืองไทยมากขึ้นภาพหนังตะลุงกลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำคัญของภาคใต้และประเทศไทย ทำรายได้ให้ประเทศปีละนับร้อยล้านในขณะที่การแสดงหนังตะลุงซบเซาลงไป แต่การผลิตหนัง ตะลุงยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เห็นคุณค่าของตัวหนังตะลุง ได้นำไป ตกแต่งบ้านเรือนช่างแกะหนังจึงมีเพิ่มขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประชากรตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาจำนวน 2 ครัวเรือน เนื่องจากตำบล ตะเคียนอยู่ในท้องถิ่นเดียวกับตำบลระโนด ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงในท้องถิ่นของตนเอง และประชากรตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงจำนวน 3 ครัวเรือนและกลุ่มสมาชิกอีกจำนวน 15 ครัวเรือน ส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาขณะนี้ผู้สืบทอดการแกะรูปหนังตะลุง ได้เสียชีวิตไปแล้วมีแต่ภรรยาซึ่งขณะนี้ประกอบอาชีพขายรูปหนังตะลุงโดยรับมาจากที่อื่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพแกะรูปหนังตะลุงเพื่อจำหน่ายตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาจำนวน 2 ครัวเรือน และประชากรตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงจำนวน 3 ครัวเรือนและกลุ่มสมาชิกอีกจำนวน 15 ครัวเรือน ส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาขณะนี้ผู้สืบทอดการแกะรูปหนังตะลุง ได้เสียชีวิตไปแล้วมีแต่ภรรยาซึ่งขณะนี้ประกอบอาชีพขายรูปหนังตะลุงโดยรับมาจากที่อื่น

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเพื่อจำหน่ายจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน หนังสือ วารสาร อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเพื่อจำหน่าย และพ่อค้ารับซื้อหนังตะลุง โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับ กรรมวิธีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน เส้นทาง การจัดจำหน่ายผลผลิต ภูมิปัญญา เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเริ่มศึกษาโดยการสัมภาษณ์อาชีพการแกะรูปหนังตะลุงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมโดยสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ 1 คือ นายศิริภรณ์ ผดุมาก อายุ 47 ปี วุฒิกการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 94/1 หมู่ 3 ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาตามประเด็นคำถามซึ่งมีสาระดังนี้ นายศิริภรณ์ ผดุมาก ชอบการแกะรูปหนังตะลุงมาตั้งแต่เล็กๆเนื่องจากคุณทวดเป็นช่างแกะรูปหนังตะลุง สืบเนื่องจากการชอบและรักในวัฒนธรรมการแกะรูปหนังตะลุงจึงได้แกะรูปหนังตะลุงไปเรื่อย ๆ เนื่องด้วยใจรักดังนั้นเมื่อเรียนจบ

ปวศ.เกษตรกรรม อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา จึงได้ประกอบอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงเป็นอาชีพเรื่อยมา

รายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท การจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นการสั่งทำและมีการส่งไปจำหน่ายที่ประเทศออสเตรเลียปีละหนึ่งครั้งส่งไปประมาณ 10 รูป ส่วนใหญ่เป็นรูปหนังตะลุงที่ใช้ประดับตกแต่งหรือบูชา ขนาดประมาณ 70×50 เซนติเมตร ราคา 700 บาท เหมือนกันทั้งในและต่างประเทศ

การสืบทอด ได้ฝึกฝนให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านที่มีใจรักขณะนี้ มีลูกศิษย์ที่สามารถประกอบเป็นอาชีพช่วยเหลือครอบครัวได้จำนวน 1 คน คือ นาย จิรวัดน์ ดวงมณี

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์นาย จิรวัดน์ ดวงมณี อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 79 ม.3 ต.ตะเคียนชะอ.ระโนด จ.สงขลาได้คำตอบว่า ฝึกมาจากน้ามัน (นายสิริภรณ์ ผุดมาก) ทำเป็นงานอดิเรกเนื่องจากหนังวัวที่แกะ ส่วนใหญ่จะมีคนให้มากกว่าไปซื้อเพราะทางบ้านไม่มีเงินทุนในการไปซื้อหนังวัว แต่ก่อนมักทำกับกระดาดแข็ง มักทำเป็นพวงกุญแจ และไปขายที่โรงเรียน (เพื่อนสั่ง) ได้วันละ 50 – 100 บาท ฝึกทำมาตั้งแต่ 10 ขวบ แต่มารดาไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะกลัวว่ารายได้จะไม่ดี แต่ก็ยอมให้อนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน ได้ฝึกการแกะรูปหนังตะลุงสืบเนื่องจากใจรักและต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้สืบไป

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์นาย สุรศักดิ์ สาริบุตร อายุ 42 ปี นายสุรศักดิ์ สาริบุตร กล่าวว่า อาชีพนี้รายได้ไม่มากนัก ประมาณเดือนละ 4,000 – 5,000 บาท แต่ด้วยใจรักและการสืบทอด สืบทอดมาจากบิดา ชื่อ นาย เจริญ สาริบุตร ส่วนการตั้งราคาจะขึ้นอยู่กับฝีมือและความยากง่ายของภาพนั้นๆ มีนักท่องเที่ยวที่มาอุดหนุนเป็นประจำ คือ ประเทศญี่ปุ่น จะมาปีละ 1 ครั้ง อาชีพหลักคือ แกะหนังตะลุง อาชีพเสริมคือ ขายของเล่น

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ นายเจริญ สาริบุตร ที่อยู่ 23 ม.3 ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ได้รับคำตอบว่า การแกะรูปหนังตะลุงนี้ได้สืบทอดจากปู่ย่าตายายและด้วยใจรักและกลัวศิลปะแขนงนี้จะหมดไปจึงได้ฝึกให้ลูก ๆ และ ฝึกให้กลุ่มแกะสลักภาพหนังตะลุงทะเลน้อย ซึ่งในกลุ่มมี 15 ครัวเรือน

ด้านการขายช่วงที่ขายดีมาก ๆ คือในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ งานชักพระงานเดือนสิบ สินค้าที่ขายดีที่สุดคือ พวงกุญแจและรูปภาพ

- พวงกุญแจรับจากกลุ่ม ตัวละ 5 บาท ขาย 15 บาท
- ภาพขนาดใหญ่รับมาตัวละ 2,000 บาท ขาย 3,000 บาท
- ภาพขนาดกลางรับมาตัวละ 1,000 บาท ขาย 2,000 บาท
- ภาพขนาดเล็กรับมาตัวละ 500 บาท ขาย 1,000 บาท

-ตัวตลกขนาดใหญ่รับมา 500 บาท ขาย 700 บาท

-ขนาดกลางรับมา 300 บาท ขาย 500 บาท

-ขนาดเล็กรับมา 150 บาท ขาย 300 บาท

สมาชิกแต่ละคนจะคิดภาพต่อเดือนและใน 1 เดือนจะรับการสั่งทำไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งและนายเจริญ สาริบุตรยังมีอาชีพเสริมอีกอย่างก็คือ แต่งหนังสือให้แก่กลุ่มสมาชิก

ขั้นที่ 3 ผู้ศึกษาได้ศึกษากระบวนการแกะรูปหนังตะลุงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกสารแล้วจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางเปรียบเทียบข้อมูลตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยวิธีรวบรวมข้อมูล จากข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์จากรายได้ของ
ประชากรครัวเรือน ต.ตะเคียน อ.ระโนด จ.สงขลา ครัวเรือน ต.พนาสูง อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
เสนอข้อมูลนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้

ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอรโนดประมาณ 12 กิโลเมตร

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ทะเลสาบสงขลา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อบต.บ้านใหม่, อบต.แดนสงวน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขต อบต.บ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

2. เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน มีเนื้อที่โดยประมาณ 29 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,185 ไร่

3. ภูมิประเทศ

สภาพทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มฝั่งทะเลสาบสงขลา มีพื้นดินเป็นดินเหนียว เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา

4. เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านปากบางตะเคียน
- หมู่ที่ 2 บ้านหนองถั่ว

- หมู่ที่ 3 บ้านหนองลาน
- หมู่ที่ 4 บ้านคลองโพธิ์
- หมู่ที่ 5 บ้านดอนแบกปากเหมือง

5. ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้น 4,717 คน แยกเป็นชาย 2,298 คน แยกเป็นหญิง 2,419 คน จำนวนครัวเรือน 1,136 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ทั้งตำบล 163 คน/ตร.กม. ความหนาแน่นของบ้านต่อพื้นที่ 40 หลังคาเรือน/ตร.กม.

สภาพทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

- อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 85
- อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 7
- อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 3
- ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 3
- อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2

2. หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน

- โรงสี 15 แห่ง
- ร้านค้า 15 แห่ง
- ตลาดนัด 2 แห่ง

สภาพทางสังคม

1. การศึกษา

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง
 1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดเกษตรชลธิ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
 2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนแบก ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
- โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
 1. โรงเรียนวัดเกษตรชลธิ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
 2. โรงเรียนบ้านดอนแบก ตั้งอยู่หมู่ที่ 5

- โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง

1. โรงเรียนตะเคียนวิทยาคม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5

2. สถาบันและองค์การทางศาสนา ฯลฯ

วัด

1. วัดเกษตรชลธิ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1

2. วัดแก้วทรงธรรม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2

3. วัดวาริป่าโมกษ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4

3. สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 แห่ง

1. อนามัยบ้านสามอ่า หมู่ที่ 3 ตำบลตะเคียน

การบริการพื้นฐาน

1. การคมนาคม (แสดงจำนวนและสภาพทางคมนาคมทางบก)

ถนนทางหลวงชนบทเป็นถนนลาดยาง 5 สาย ความยาวทั้งสิ้น 18 กิโลเมตร

ถนน รพช. เป็นถนนลูกรัง 1 สาย ความยาวทั้งสิ้น 4 กิโลเมตร

ถนน อบต. เป็นถนนลูกรัง 10 สาย ความยาวทั้งสิ้น 15 กิโลเมตร

ถนน อบต. เป็นถนนหินคลุก 4 สาย ความยาวทั้งสิ้น 2.50 กิโลเมตร

ถนน อบต. เป็นถนนคอนกรีต 7 สาย ความยาวทั้งสิ้น 1.80 กิโลเมตร

ซอยถนนลูกรังในหมู่บ้าน 20 สาย ความยาวทั้งสิ้น 2 กิโลเมตร

2. การโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง

- สถานีโทรคมนาคมอื่นๆ 3 แห่ง

- โทรศัพท์สาธารณะ 3 แห่ง

3. การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

จากการศึกษาชุมชนตะเคียนเป็นชุมชนที่น่าอยู่เนื่องจากเป็นชุมชนเก่าแก่และมีร่องรอยของวัฒนธรรมเหลืออยู่อีกมากมายมีความเป็นอยู่ที่เอื้ออาทรต่อกัน อยู่กันอย่างพี่น้องและยังมีวัดเก่าแก่ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น วัดวาริป่าโมกษ์ วัดศาลาธรรม(ซึ่งมีศาลทวดเจิมเป็นที่เคารพ

บุขของขวบ้าน และเมื่อเสร็จสิ้นฤดูเกี่ยวข้าวขวบ้านจะนำข้าวของมาเก็บ) นอกจากนี้ยังมี ประเพณีเก่าแก่ที่ได้จัดขึ้นทุกปีทั่ววารีป่าโมกษ์ คือ ประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์และยังมีการ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการแกะรูปหนังตะลุงซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่บุคคลหรือชุมชน ที่ประกอบอาชีพนี้พอสมควรและทำให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและผู้สืบทอด

ผลการศึกษาด้านกระบวนการและลำดับขั้นตอนแกะรูปหนังตะลุง

กรรมวิธีการแกะหนัง

หนังสัตว์ที่นำมาทำรูปหนังตะลุง ได้แก่ หนังวัว หนังควาย หนังกวาง หนังเก้ง หนังกระเจง
หนังท้องปลากระเบน

การฟอกหนัง

การฟอกหนัง นิยมใช้หนังสัตว์มาหมักไว้ในโคลนตม ประมาณ 15 วัน เพื่อให้ฝังผิวด้านใน
และผิวด้านบนเปื่อย ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก ชูดแต่งให้ผิวเรียบทั้งสองข้างใช้วงตาลเผาไฟ นำเอาจี๊ด้าผสม
น้ำมาแช่หนังจนหมดกลิ่นเหม็นล้างด้วยน้ำ

วิธีการฟอกหนัง

1. ฟอกด้วยมะเฟือง วิธีการนี้นิยมใช้ผลมะเฟือง หัวข่า และใบสบอบ ตำให้แตกพอสมควร
ผสมกับน้ำแล้วหมักแช่หนังไว้ 3 - 5 วัน
2. ฟอกด้วยสับปะรด ผลสับปะรดที่ใช้อาจเลือกเอาผลอ่อนหรือสุกก็ได้ ถ้าได้สับปะรด
เขียวก็จะดี เพราะมีรสเปรี้ยวจัด หั่นสับปะรดทั้งเปลือกแล้วผสมน้ำหมักแช่ทิ้งไว้ 1 - 3 วัน ถ้าหาก
หนังสดมีน้ำหนัก 10 กิโลกรัม ก็ใช้สับปะรดหนัก 7 กิโลกรัม แต่ในปัจจุบันนิยมใช้น้ำส้มสายชูแทน
เพราะสะดวกแก่การฟอก

ขั้นเตรียมหนัง

หนังสัตว์ที่ช่างนิยมนำมาแกะรูปหนังมี ๒ อย่าง คือ หนังวัวและหนังควาย เพราะหนังมี
ความหนาพอเหมาะ เหนียวทนทาน เมื่อฟอกแล้วจะโปร่งแสง ครั้นระบายสีและนำออกเช็ดบนจอ
จะให้สีสันทสวยงาม ดูโปร่ง ไม่มีดทึบ อีกอย่างหนังวัว หนังควายไม่บิดงอหรือพับง่าย ๆ เมื่อออกเช็ด
จึงบังคับการเคลื่อนไหวให้ ตัวหนังแสดงอิริยาบถได้ดี สมจริง สำหรับหนังสัตว์อื่นๆ เช่นหนังค่าง
หนังอีเก้ง หนังหมี หนังเสือ ฯลฯ ก็ใช้แกะรูปหนังได้แต่ค่อนข้างจะทึบแสง ช่างจึงใช้แกะรูปที่ไม่

ต้องการใช้ถ้วยและจานและสีส้นของตัวหนังสือ เช่น รูปตลก และรูปกากทั้งหลาย การหมักจะใช้เวลา ๓-๔ วัน ให้กรดจากน้ำหมักกัดหนังให้ขาวและหนังนุ่มกินสภาพเหมือนหนังสดๆ จากนั้นจึงนำหนังมาล้างเพื่อขูดขนออก วิธีฟอกหนังทั้งสองแบบ แบบที่หมักน้ำสับประรดลงทุนสูงกว่า แต่สะดวกและรวดเร็ว เพราะวิธีนี้เนื้อเยื่อและขนจะหลุดออกจากหนังได้โดยง่าย การฟอกหนังในปัจจุบันสะดวกและรวดเร็วกว่าสมัยก่อนมาก คือ ข้างจะแช่หนังที่ตากแห้งแล้วในน้ำส้มสายชูซึ่งผสมน้ำให้พอมีรสเปรี้ยวแช่ไว้ชั่วโมงเศษๆ หนังก็จะคืนตัวนุ่มอย่างหนังสดๆ จากนั้นจึงนำไปขูดขนออก การขูดขนต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะมีอาจเจียนหนังให้เกิดรอยตำหนิได้หรือไม่ก็ทำให้หนังหนาบางไม่เท่ากัน เวลาขูดหนังข้างอาจขูดบนแผ่นไม้หรืออาจใช้ไม้กลมรองแล้วขูดได้แต่วิธีหลังสามารถขูดขนออกได้หมดจดกว่าเมื่อขูดหนังเรียบร้อยแล้วทั้งผืนจะล้างหนังด้วยน้ำสะอาดแล้วเอาขึ้นกับกรอบไม้สี่เหลี่ยมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผึ่งลมหรือแดดอ่อนๆ ให้หนังค่อยๆ แห้งลงอย่างช้าๆ ข้างจะไม่เอาหนังผึ่งแดดจัดเพราะหนังจะแห้งและหดตัวเร็ว เกิดการบิดตัวโค้งงอไม่สวยงาม เมื่อหนังแห้งสนิทจึงแกะออกจากกรอบ ตัดหนังรอบนอกซึ่งมีรอยตำหนิทิ้งก็จะได้หนังที่จะใช้แกะสลักตามต้องการ

ปัจจุบันนี้ช่างบางคนมิได้ฟอกหนังใช้เอง แต่จะรับซื้อหนังที่ฟอกแล้วมาจากโรงงาน ทำให้งานแกะรูปหนังลดขั้นตอนไปได้ขั้นหนึ่ง แต่หนังที่ฟอกจากโรงงานจะมีความบาง เนื้อหนังค่อนข้างยุ่ย ไม่คงทนบิดงอง่าย และค่อนข้างทึบแสง หนังประเภทนี้ช่างแกะหนังเรียกว่า "หนังผ่า" ด้วยเหตุที่หนังผ่ามีคุณภาพต่ำ จึงไม่นิยมใช้แกะรูปหนังสำหรับเชิด รูปหนังประเภทใช้ประดับตกแต่งที่ต้องลงสีหลายๆ สีจึงไม่เป็นที่นิยม เพราะค่อนข้างทึบแสงดังกล่าวแล้ว หนังผ่าจะใช้รูปแกะรูปประดับตกแต่งที่ลงสีดำทั้งตัวเป็นส่วนใหญ่กับหนังด้านในเพียงด้านเดียวการแกะรูปหนังประเภทนี้มีวิธีเตรียมหนังต่างไปจากหนังที่ต้องขูดขนเล็กน้อย กล่าวคือ ในขั้นตอนการฟอกหนังข้างจะผสมน้ำยากันขนร่วงลงในน้ำส้มที่ฟอกหนังด้วย การตกแต่งหนังก็ทำเฉพาะด้านในเพียงด้านเดียว

ขั้นร่างภาพ

การร่างภาพเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการแกะรูปหนัง ข้างส่วนหนึ่งไม่สามารถร่างภาพได้ ทำหน้าที่เพียงเตรียมหนังและลงสีเท่านั้น งานร่างภาพเป็นงานที่ประณีตต้องมีความสามารถในการออกแบบ ซึ่งต้องใช้ทั้งความรู้ จินตนาการ ฝีมือ และทักษะประกอบกัน การทำรูปหนังเชิดไม่ค่อยมีปัญหาในการร่างภาพมากนัก เพราะมีแบบให้เห็นอยู่มากมาย รูปที่แกะก็แยกเป็นตัวๆ มีขนาดไม่ใหญ่และไม่ต้องละเอียดมากนักแต่ถ้าเป็นรูปจับและรูปหนังใหญ่แล้ว การร่างภาพเป็นเรื่องใหญ่และยุ่งยากมากโดยทั่วไปรูปจับและรูปหนังใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องรามเกียรติ์ ข้างต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรู้จักรูปร่างลักษณะและนิสัยใจคอของตัวละครต่างๆ เป็นอย่างดี เพราะเวลาร่างภาพต้องให้ลักษณะภาพถูกต้องตามลักษณะ

รูปร่างของตัวละครในรามเกียรติ์ ทั้งต้องร่างภาพให้ได้อารมณ์ตรงตามเหตุการณ์ของเรื่องและอุปนิสัยใจคอของตัวละครตัวนั้นๆ ในการร่างภาพดังกล่าวนี้ช่างต้องศึกษาวรรณคดีและที่สำคัญคือพยายามเก็บภาพเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จากที่มีผู้ทำไว้แล้วมาคิดเสริมเติมแต่งขึ้นอีกทีหนึ่งในการร่างภาพที่ไม่ซับซ้อนนัก ช่างนิยมใช้เหล็กปลายแหลมที่เรียกว่า "เหล็กจาร" ร่างภาพลงไปในแผ่นหนังเลื่อยที่เดียว ที่ทำได้เช่นนี้เพราะรอยเหล็กจารที่ปรากฏบนแผ่นหนังสามารถลบได้ง่ายโดยใช้นิ้วมือแตะน้ำหรือน้ำลายลูบเพียงเบาๆ แต่สำหรับภาพที่ซับซ้อนช่างจะร่างภาพลงในกระดาษก่อน ครั้นได้ภาพลงตามต้องการแล้วจึงจารทับลงบนแผ่นหนัง หรือมีเช่นนั้นก็แกะฉลุภาพแล้ววางทาบบนแผ่นหนังแล้วพ่นสีทับ ก็จะได้ภาพบนแผ่นหนังตามต้องการ ช่างที่ทำหัตถกรรมแกะหนังเป็นอาชีพได้นำเอาเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการร่างแบบลงแผ่นหนัง นั่นคือเมื่อมีภาพตัวแบบที่สมบูรณ์แล้ว ก็จะนำภาพนั้นมาทำพิมพ์เขียวเพื่อใช้เป็นแบบในการแกะรูปหนังต่อไป วิธีดังกล่าวนี้ รูปแบบของภาพที่แกะจะออกมาเหมือนกัน สามารถสร้างงานได้รวดเร็วแต่ราคาต่ำกว่ารูปที่ร่างภาพขึ้นเฉพาะรูปนั้นๆ เพียงรูปเดียว เนื่องจากตัวหนังต้องมีลายกนกงอน ช่างบางคนจึงอาศัยการศึกษาเรื่องลายไทยจากตำราต่างๆ แล้วนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับรูปหนัง โดยคงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านเอาไว้ วิธีประสมประสานเช่นนี้ ทำให้รูปหนังได้พัฒนาในส่วนละเอียดยิ่งขึ้น

ขั้นแกะฉลุ

เมื่อร่างภาพเสร็จก็ถึงขั้นแกะฉลุขั้นนี้ต้องใช้ความชำนาญและต้องพิถีพิถันมาก เพื่อให้ได้ดอกลายอ่อนงาม ช่วงจังหวะของดอกลายหรือกนกแต่ละตัวพอเหมาะพอดี ในการแกะฉลุ มีเครื่องมือที่สำคัญๆ ได้แก่ เขียงสำหรับรองแกะฉลุหนัง ๒ อัน เป็นชนิดไม้เนื้อแข็งเนื้อเหนียว ๑ อัน และไม้เนื้ออ่อนเนื้อเหนียว ๑ อัน มีคุด ๒ เล่ม เป็นชนิดปลายแหลมเล็ก ๑ เล่ม และปลายแหลมมน ๑ เล่ม ตีคู่หูหรือมุก ๑ ชุด มีชื่อเรียกแต่ละอันตามลักษณะปากต่างๆ กัน เช่น มุกกลม มุกเหลี่ยม มุกโค้ง มุกตา มุกดอก มุกวงรี และมุกปากแบน ค้อนตอกมุก ๑ อัน และเทียนไขหรือสบู่อำหรับจี้มปลายมีคุดหรือปลายมุก ๑ ก้อน

วิธีแกะ

ถ้าแบบตอนใดเป็นกนกหรือตัวลายจะใช้มีคุดการขุดจะใช้เขียงไม้เนื้ออ่อนรองหนัง แล้วกดปลายมีคุดให้เลื่อนไปเป็นจังหวะตามตัวลายแต่ละตัวโดยไม่ต้องยกมีคุด ลายตัวใดใหญ่มีส่วนโค้งกว้างก็ใช้มีคุดปลายแหลมเล็ก ถ้าแบบตอนใดต้องทำเป็นดอกลายต่างๆ หรือเดินเส้นประ ก็ใช้มุกตอกตามลักษณะของปากมุกแต่ละแบบ การตอกมุกจะใช้ค้อนตอกโดยมีเขียงไม้เนื้อแข็งรองหนัง หลังจากแกะฉลุส่วนภายในของตัวรูปสำเร็จ ก็ใช้มีคุดแกะหนังตามเส้นรอบนอก ก็จะได้รูปหนังแยกออกเป็นตัว ถ้าเป็นรูปหนังเชิดช่างจะใช้หมุดหรือเชือกหนังร้อยส่วนต่างๆ ที่ต้องการให้เคลื่อนไหวได้เข้าตามส่วนต่างๆ ของรูป ซึ่งมีส่วนของมือ แขน และปาก เป็นต้น

ชั้นลงสี

การลงสีหนังขึ้นอยู่กับลักษณะรูปและประโยชน์การใช้สอย รูปหนังสำหรับเชิดมีความมุ่งหมายจะใช้แสดงนาฏกรรมเล่นแสง สี และเงา ต้องการความเด่นสะดุดตาข้างจึงเลือกใช้สีฉูดฉาดเอาสีที่ตัดกันมาใช้ร่วมกัน ใช้หลายสีและเป็นสีโปรงแสง เช่น หมึกสี หรือที่ช่างแกะหนังเรียกว่า "สีทอง" หรือ "สีเยอรมัน" สีประเภทนี้เวลาใช้จะผสมด้วยสุรา น้ำร้อน หรือน้ำมะนาว ยกเว้นสีชมพูซึ่งผสมกับน้ำร้อนได้เพียงอย่างเดียว คุณสมบัติของสีชนิดนี้สามารถซึมติดอยู่ในเนื้อหนังและไม่ลอกง่าย ๆ รูปหนังเชิดส่วนใหญ่จะใช้สีชนิดนี้ เว้นแต่ตัวตลกหรือรูปอื่นๆ ที่ต้องการให้ดูทึมๆ ก็ใช้สีทึบแสง มีสีน้ำมันเป็นอาทิ สำหรับหนังใหญ่หรือรูปจับถ้าจะลงสีหลายสีก็ใช้สีชนิดนี้ แต่การเลือกสีก่อนข้างจะให้กลมกลืนกันไม่ฉูดฉาดอย่างรูปหนังเชิดของหนังตะลุง แต่ถ้าจะลงสีเดียวก็ลงสีดำเมื่อจะเอาไปใช้ประดับตกแต่งก็ ทาบบนพื้นขาว ทำให้ลวดลายของรูปหนังซึ่งลงดำตัดกับพื้นขาวดูแล้วเด่นงาม เนื่องจากรูปหนังมีเส้นเดินมุกและเส้นแกะด้วยมีดชุดเป็นการตัดเส้นอยู่ในตัวแล้ว สีที่ลงไม่ต้องการความอ่อนเข้มหรือความกลมกลืนระหว่างสีหรือเล่นเงาแต่อย่างใด การลงสีจึงทำได้สะดวก โดยใช้พู่กันซึ่งทำด้วยหวายเหลาให้ปลายแหลมแล้วทูปปลายพู่ซ้ำๆ นำนํ้าจุ่มนํ้าหมึกแล้วระบายลงบนแผ่นหนังตามรูปแบบที่กำหนด

ชั้นลงน้ำมันชักเงา

เมื่อลงสีรูปหนังเสร็จ ก็ถือว่ารูปหนังเสร็จสมบูรณ์แล้ว จะมีการลงน้ำมันชักเงาหรือไม่ก็ได้ แต่ทั่วไปถ้าเป็นรูปหนังเชิดมักจะลงน้ำมันชักเงาด้วย ทั้งนี้เพราะน้ำมันชักเงาช่วยขับให้ตัวหนังเป็นมันงาม เมื่อออกจอผ้าขาวจะดูสวยยิ่งขึ้น การลงน้ำมันชักเงาจะช่วยรักษาสภาพหนังมิให้ชำรุดเร็วเกินไป การลงน้ำมันชักเงาทำได้ง่าย เพียงแค่เอารูปหนังวางราบบนกระดาษที่สะอาด ใช้พู่กันแบนชุบน้ำมันชักเงาทาบตามตัวหนังด้านละ ๓-๔ ครั้ง แล้ววางไว้ให้แห้งก็เสร็จ

ประเภทของรูปหนังตะลุง

1. รูปก่อนเรื่อง เป็นรูปเหมือนจริง คือ รูปฤาษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราชญ์หน้าบท (รูปมนุษย์ผู้ชาญแทนตัวนายหนัง) และรูปบอกเรื่องจะเป็นตัวตลกตัวใดตัวหนึ่ง
2. รูปมนุษย์ (รูปนุค) เป็นรูปพระ รูปนาง รูปเจ้าเมือง รูปมเหสี พระโอรสธิดานิยมแกะให้เหมือนตัวจริงที่สุด แล้วลงสีสันทอย่างสวยงาม เพื่อดึงดูดใจผู้ชมหน้าจอ
3. รูปยักษ์เป็นตัวแทนฝ่ายอธรรม การแต่งกายของยักษ์มักเหมือนกันทุกคณะ คือ มีอาวุธหรือกระบองประจำตัว รูปเหล่านี้มีอยู่ทุกแผง

4. รูปกาก เป็นรูปตัวตก รูปทาสาและทาสีซึ่งไม่มียศศักดิ์สำคัญ แต่รูปกากบางตัวถือว่าเป็นตัวสำคัญที่สร้างชื่อเสียงให้หนังตะลุง บางครั้งจัดให้เป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ของคณะหนังนั้น ๆ ส่วนใหญ่เป็นรูปสิดำหรือสีดั้งเดิมของหนังที่นำมาแกะสลัก และไม่ค่อยมีลวดลาย

5. รูปเบ็ดเตล็ด ได้แก่ รูปผี รูปต้นไม้ ภูเขา ยานพาหนะ บางคณะอาจจะพลิกแพลงออกไปตามสมัยนิยมได้ เช่น รูปรถถัง รูปเครื่องบิน

เศรษฐกิจการแกะรูปหนังตะลุง

ตารางแสดงต้นทุน

ลำดับ	รายการ	ราคา (บาท)	หมายเหตุ
1	หนัง		
	- หนังสด	9-12 บาท / กิโลกรัม	
	- หนังฟอก	500 บาท / ผืน	3-4 ผืน / เดือน
2	สี	15 บาท / กระป๋อง	ใช้ 5 สี
3	น้ำมันเคลือบ		
	- น้ำมันวานิช	200 บาท / กระป๋อง	ใช้ผสมกัน
	- น้ำมันเบนซิน	33 บาท / ลิตร	

รายได้ของผู้ประกอบอาชีพการแกะหนังตะลุง

ครัวเรือนที่	การจำหน่าย	ราคาขาย	ต้นทุน	ความแตกต่าง	เส้นทางการจำหน่าย
1 นายศิริภรณ์ หุดมาก	รูปขนาดใหญ่	1,500	500	รูปที่นำไปบูชา และตกแต่ง ส่วนใหญ่เป็นรูป ร.5 รูปตัวตลก	ขายที่บ้าน, ชาวต่างชาติ มาติดต่อ
	รูปขนาดกลาง				
	รูปขนาดเล็ก	700	300		
	พวงกุญแจ (ทุกภาพตามสั่ง)	200 – 300	100		
2 นาย จิรวัฒน์ ดวงมณี	รูปขนาดใหญ่	20 – 30	-	ทุกรูปตามสั่ง รูปนำไปบูชา รูปตัวตลก	ขายในช่วง เทศกาล,ตลาด และมีคนมา สั่งทำที่บ้าน
	รูปขนาดกลาง				
	รูปขนาดเล็ก	1,200	500		
	พวงกุญแจ	700	300		
		200 – 300	100		
3 สมาชิกใน กลุ่ม 15 ครัวเรือน	รูปขนาดใหญ่	3,000	700	แกะสลักชื่อและ ตัวตลกหลวงปู่ ทวด นารายณ์ทรงครุฑ พระพิฆเนศ, ช้าง,ฤาษี ตัวตลก	ขายที่อุทยาน นกน้ำทะเล น้อย
	รูปขนาดกลาง	2,000	400		
	รูปขนาดเล็ก	1,000	300		
	รูปตัวตลกขนาดใหญ่	700	500		
	รูปตัวตลกขนาดกลาง	700	300		
	รูปตัวตลกขนาดเล็ก	700	150		

ความแตกต่างของรายได้แต่ละครัวเรือน

ครอบครัวที่	1	2	3
รูปหนังตะลุง			
รูปขนาดใหญ่	1,500	1,200	3,000
รูปขนาดกลาง	700	700	2,000
รูปขนาดเล็ก	500	500	1,000
รูปตลกขนาดใหญ่	500	500	500
รูปตลกขนาดกลาง	300	300	300
รูปตลกขนาดเล็ก	100	100	150

จากการสำรวจพบว่า ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประชากรต.ตะเคียน
อ.ระโนด จ.สงขลา และประชากร ต.พนางตุง อ.ควนขนุน จ.พัทลุง อยู่ในระดับดี

ผลการศึกษาค้นคว้าด้านความเชื่อ ภูมิปัญญา

จากการสัมภาษณ์ นายศิริภรณ์ ผดุงมาก ผู้มีอาชีพแกะรูปหนังตะลุง ได้เล่าให้ฟังดังนี้

1.ด้านพิธีกรรม เมื่อถึงวันพฤหัสบดีแรกของเดือนหก ของทุกปี ก็จะทำพิธีไหว้ครู

ซึ่งปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลานที่ประกอบอาชีพแกะรูปหนังตะลุงและเป็นการแสดงความเคารพความศรัทธา โดยมีการเตรียมสิ่งของเพื่อเซ่นไหว้ดังนี้

1. หมากพลู	4.ขนมถั่ว, ขนมงา	7.เหล้าขาว	10.อ้อย,กล้วยน้ำว้า
2. ดอกไม้	5.ขนมขาว,ขนมแดง	8.ไข่ไก่,ไข่เป็ด	11.มะพร้าว
3.ธูป,เทียน	6.ขนมโค	9.ข้าวแกง	12.แป้งจันทน์,มันหอม

2.ด้านภูมิปัญญา และความเชื่อ

2.1อุปกรณ์ เช่น มุก ที่ให้สำหรับเจาะรูส่วนที่เป็นรูปเครื่องวงกลมก็กระทำโดยผ่าครึ่งมุกวงกลมออกเป็นสองส่วน

2.2ส่วนเชียงที่ใช้มี 2 แบบ คือ

2.2.1 เชียงตอก เป็นไม้ตัดแวนเพื่อใช้รองรับในขณะแกะสลักจะใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้หิ ไม้มะขาม จะทำให้ลวดลายคมชัด

2.2.2 เชียงชุดหรือเชียงแกะ ใช้ไม้เนื้ออ่อนแต่เนื้อละเอียดในการแกะสลักนิยมใช้ ไม้ทัง ไม้พิกุล เพราะเนื้อนิ่ม ปลายมีดชุดไม่หักงอ

2.3 ในการร่างแบบจะใช้หลักจิตในการร่างแบบแทนการใช้ดินสอเพราะเมื่อลงสีจะไม่สวยงาม

2.4 ผู้ที่มีอาชีพแกะหนังตะลุงจะมีรูปหนังตะลุงไว้เคารพบูชาเรียกว่ารูปพ่อครู

2.5 รูปหนังที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปฤาษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปเทวดา หนังตะลุงจะต้องนับถืออย่างมั่นคง

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการที่ได้ศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุง ผู้ศึกษาได้รับข้อมูลในเรื่องกระบวนการแกะรูปหนังตะลุง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประกอบอาชีพจากรูปหนังตะลุงทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ หวังเห็นในภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงทำให้ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1.ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงทำให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้ถึง กรรมวิธีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน เส้นทางการจัดจำหน่าย ราคาของผลผลิต ตลอดจนการดำรงชีวิตด้วยอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงซึ่งมีฐานะอยู่ในระดับดี

2.ด้านภูมิปัญญา

จากการศึกษาอาชีพการแกะรูปหนังตะลุงทำให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในการแกะรูปหนังตะลุงได้แก่

2.1 มุกซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเจาะรูแต่เพื่อให้ได้ลวดลายที่หลากหลายสวยงามจึงมีการผ่าครึ่งมุกวงกลมจะได้รูปครึ่งวงกลม

2.2 เชียงที่ใช้จะมี 2 แบบ คือ

- เชียงตอก เป็นไม้ตัดแฉกเพื่อใช้รองรับในขณะแกะสลักจะใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้หิย ไม้มะขาม จะทำให้ลวดลายคมชัด

- เชียงขุดหรือเชียงแกะ ใช้ไม้เนื้ออ่อนแต่เนื้อละเอียดในการแกะสลักนิยมใช้ ไม้ทั้ง ไม้พิกุล เพราะเนื้อนิ่ม ปลายมีคุดไม่หักงอ

2.3 ในการร่างแบบจะใช้หลักจิตในการร่างแบบแทนการใช้ดินสอเพราะเมื่อลงสีจะไม่สวยงาม

3.ด้านความเชื่อ

1. พิธีไหว้ครู ในวันพฤหัสบดีแรก เดือนหก (ไม่ตรงกับวันพระ) ของทุกปีจะครอบครูเพื่อแสดงถึงความเคารพศรัทธาและเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลานที่ประกอบอาชีพแกะรูปหนังตะลุงและสืบทอดต่อไป

2. ผู้ที่มีอาชีพแกะหนังตะลุงจะมีรูปหนังตะลุงไว้เคารพบูชาเรียกว่ารูปพ่อครู

3. รูปหนังที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปฤาษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปเทวดา หนังตะลุงจะต้องนับถืออย่างมั่นคง

ปัญหาอุปสรรค

ในขณะที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ได้เจอกับอุปสรรคในการสัมภาษณ์ คือ ผู้ที่ให้สัมภาษณ์มักจะให้ข้อมูลที่ไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริง ทำให้ผู้วิจัยเกิดอุปสรรคในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการรายงานไปใช้

- 1.จากผลการศึกษาขั้นตอนการแกะรูปหนังตะลุง พบว่าผู้ศึกษามีความพึงพอใจ หวังแทนในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง จึงควรให้มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป
- 2.จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบราคาขายรูปหนังตะลุงของแต่ละครัวเรือนทำให้ทราบว่ามีความแตกต่างกันจึงควรให้ทางราชการเข้ามาดูแลเพื่อการสนับสนุนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาขั้นตอนการแกะรูปหนังตะลุงโดยวิธีการปฏิบัติให้ผู้ศึกษาลงมือปฏิบัติและกระทำจริงทุกขั้นตอน

บรรณานุกรม

สถาบันทักษิณคดีศึกษา.สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 8. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์. 2529

----- . สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 9. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์. 2529

<http://www.tungsong.com/Nakorn/Talung/P-09.asp>

www.songkhlaportal.com/forums/index.php?topic=950.0

download.clib.psu.ac.th/datawebclib/exhonline/.../page6.html

www.tungsong.com/NakhonSri

www.totootop.com/for%20link/การแกะรูปหนังสือตะลุง.doc

http://www.tungsong.com/NakhonSri/manufacture/talung/index_talung01.html

http://www.tungsong.com/NakhonSri/manufacture/talung/index_talung02.html

<http://www.takria.go.th/content/history.php>

บุคคลอ้างอิง

นาย จิรวัดน์ ดวงมณี อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 79 ม.3 ต.ตะเคียน อ.ระโนด
จ.สงขลา จบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นาย เจริญ สาริบุตร ที่อยู่ 23 ม.3 ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

นาย ศิริภรณ์ หุดมาก อายุ 47 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาวิชาชีพชั้นสูง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 94/1
หมู่ 3 ตำบลตะเคียน อ.กระโนน จ.หวัดสงขลา จบ ปวส.เกษตรกรรม อำเภอรักุมิ จ.หวัด
สงขลา

นาย สุรศักดิ์ สาริบุตร อายุ 42 ปี ที่อยู่ 23 ม.3 ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

ภาคผนวก

แบบฟอร์มสัมภาษณ์

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่..... ถนน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

รายได้การขายตัวหนังสือ/เดือน.....

เนื้อความ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์

.....

(นางสาว นิสาชล ชูแก้ว)

.....

(นางสาว กนกวรรณ จันทร์สง)

.....

(นางสาว มาลินี ชูทอง)

หนังสือที่ยังไม่ได้ขุด

หนังสือที่ขุดและแช่แล้ว

หน้าที่ฟอกแล้วและมีขน

ขั้นตอนการร่างภาพ

ขั้นตอนการแกะลาย

ขั้นตอนการลงสี

ภาพที่ไม่ลงสีและภาพที่ลงสี

รูปหนังตะลุงสำหรับเชิด

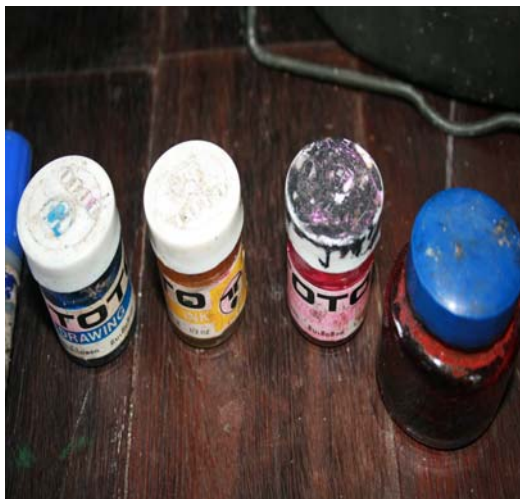
รูปหนังตะลุงสำหรับใช้ประดับตกแต่ง

คณะผู้วิจัยฝึกการแกะหนัง

ผลงานการแกะหนังของคณะผู้วิจัย

อุปกรณ์ในการแกะรูปหนังตะลุง